

# prosvetni delavec

časnik delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,  
Ljubljana, 9. marca 1979 — št. 4 — letnik XXX



Ivana Kobilica: Cvetlično tihožitje — olje, 1893. — Sto let že poteka, odkar je živela Ivana Kobilica, posebna žena z velikim slikarskim darom, željo po znanju in pogumom. Takratna rojstna Ljubljana ji ni mogla ugasi želje po strokovnih in življenjskih spoznanjih. Odhajala je v širši evropski prostor. V kulturnih žariščih, kot so bili tedaj Dunaj, München, Pariz in Berlin, si je po šolah, muzejih in družbah sebi podobnih rojakov in umetnikov drugih narodnosti nabirala slikarsko znanje, širila in poglobljala mišljenje in človeško zorela. Redno pa se je vračala domov, prinašala sadove svojega dela in si napajala korenine pri izvoru. Ovekovečila je obraze mnogih naših ljudi, zlasti žena in otrok, kmečke kuhinje in meščanske sobe, vrtove in lope s prebivalci v vsej njihovi pristinosti; in ilustrirala je poezijo naših pesnikov. Kot je živo dojemala ter poustvarjala lepoto materije, tako je z ostrim očesom in čutečim srcem zaznavala ter z večjo roko pričarala duševnost upodobljenih, razpoloženje v prostorih in ozračje v naravi. Ta celostna in ustvarjalna osebnost je v slovenski likovni umetnosti zapustila trajne mojstrovine na evropski ravni. Na drugih straneh časnika prinašamo reprodukcije del naših sodobnih likovnih umetnic. (Tinca Stegovec)

## Vrednost vsakega dela

Razvijamo sistem nagrajevanja po delu in skušamo najti najboljše merila, da bi nepristransko in dobro ocenili, koliko in kako je ta ali drugi delavec opravil. Posledica tega je odmena za delo v denarju. Učenje je tudi delo, čeprav v bistvu šele priprava za proizvodno in drugo ustvarjalnost. Za proizvodno delo dobi učenec poklicne šole tudi denarno odmeno, toda za vse drugo učenje pomenijo nagrado take ali drugačne ocene učnega učinka in vedenja. Prav tu je vprašanje, ali je lestvica petih ocen resnično dovolj za odsev učenčevega dela, naporov, oblikovanja samoupravnih odnosov, lastnega razvijanja.

Ni naključje, da večina učencev srednjih šol ne mara ocene vzorno iz vedenja, pač pa si želijo neke srednje ocene, s katerimi se po vedenju enačijo. Prav tako je vprašanje, če lestvica ena do pet resnično odseva vse to, kar naj bi pokazalo kakovostno stopnjo uresničitve vzgojnoizobraževalnega smotra vsestranskega razvoja osebnosti. Ali to pomeni spodbudno in vzgojno merjenje in vrednotenje učenčevega dela in tudi nepristransko, resnično kaže razlike med posameznimi otroki v vzgojnoizobraževalnem procesu. V osnovni šoli so že spoznali, da ne kaže ocenjevati po taki lestvici naporov pri glasbenem in likovnem pouku in telesni vzgoji. Potrebne so drugačne oblike spodbud in sprotnega vrednotenja učenčeve dejavnosti. Strokovnjaki so se začeli spraševati, če je sploh pomembno s petštevlično lestvico ocenjevati učence nižjih razredov osnovne šole, ker petica ali dvojka nikakor ne odseva učencevi zavesti vsega tistega, kar resnično dela; to pomeni pogosto le navidezno socialno razlikovanje med otroki. Nekateri že predlagajo, da bi na nižji stopnji opustili ocenjevanje s številkami in drugače, bolj spodbujali otroke v vzgojnoizobraževalni dejavnosti, da bi jo opravljali z večjim zadovoljstvom.

## Njeno življenje je delo

Monotonijo dni in vsakdanjo naglico prekinejo priložnosti, ob katerih se zamislimo, in si poskušamo odgovoriti na vprašanja:

Kaj smo? Kaj smo lahko?

Kaj bi lahko bile? Kaj bi morale biti?

Odgovore je težko najti. Ne odkrijemo jih takoj, če si že odgovorimo, se še nadalje bijemo s pravim odgovorom čim bliže poskušamo pogledati resničnosti v oči. Zavest, ki se v nas prebujata, marsikdaj tava v neznanem in ne najde pravega odgovora na posamezna vprašanja. Ugotoviti, ki zadeva našo sedanost ali prihodnost, okolje včasih nasprotuje, težko jo sprejme ali jo celo zavrne. Tedaj iščemo novo, resnično, pravo, današnjemu človeku v naši družbi vredno življenje, spet osamljene in v boju nemočne. Pot iskanja identitete se pri ženskah ne ustavi zato, ker je del celotnega razvoja človekove zavesti in naše družbe.

Vedno pogostejše so raziskave, ki obravnavajo sedanje razmere in pojasnjujejo, kaj ženske so: kakšen je njihov ekonomski, družbeni in politični položaj, kakšno je njihovo izobraževanje, poklicno uveljavljanje, kakšne so njihove sposobnosti in lastnosti. Pri tem odkrijejo raziskovalci marsikatero posebnost, primanjkljaje, neuspehe.

Napačno je, če vse to, kar je v zatečenem stanju, jemljejo kot dokončno, nekaj, kar je biološko pogojeno in se ne da spreminjati, nekaj kar je s ženski spolom določeno, ne vidijo pa pravih vzrokov za tako stanje v tradiciji in družbenem okolju, v socializaciji in družbenih odnosih — v vsem tem, kar je oblikovalo žensko tako, kot je.

Odgovore na vprašanje »kaj smo« pomešamo z odgovori na vprašanje »kaj smo lahko«, kaj nam dane razmere dopuščajo, da smo. Današnja podoba naših lastnosti, naše zavesti, našega družbenega položaja je odsev samo tistega majhnega dela notranjih zmogljivosti, ki jih vsakdo nosi s seboj in so se v okolju, v katerem živi, lahko razvili in izrazili. Ta slika je pa lahko zelo popačena. Kako naj se razvije do svoje popolnosti človek, ki je bil stotletja zatiran in v podrejenem položaju?

Ženske v preteklosti niso imele družbene moči, da bi si podredile znanost, umetnost, tehniko, politiko, iz tega so bile izključene, zato jih zaman iščemo med velikimi znanstveniki, umetniki in politiki. Njihove živ-

ljenjske moči so se iztekale za domačim pragom in ne v javnem življenju.

Danes si še ne znamo odgovoriti na vprašanje, »kaj bi lahko bile« in »kaj bi morale biti«, ker se premalo poznamo. Preteklost nam ne daje prave identitete, iščemo jo v prihodnosti, v tistem, kar šele bomo ustvarile, kar bo v življenju nastalo.

Ker premalo vemo o tem, kaj bi lahko bile in kaj bi morale biti oklevajoče sprejemamo možnost, ki nam jih naša družba daje, ko nam omogoča vsestranski razvoj, uveljavljanje v poklicnem delu, kulturnem in družbenopolitičnem udejstvovanju in na področju znanosti in umetnosti, povsod tam, kjer se pojavlja človek. Naenkrat se nam je v naši družbi odprlo toliko novih oblik življenja, toliko možnosti, da se jih še ne moremo okleniti, med njimi nihamo in iščemo svoj pravi obraz.

Življenje se je hitro spreminjalo. Medtem ko je ženska ostala še vedno vezana na družinske obveznosti in je imela polne roke dela doma, se je temu pridružila še zaposlitev. Brez svojega poklica, brez svoje zaposlitve ni mogla več zaživeti, čeprav se je s tem breme povečalo. Utrujena in izčrpana od prevelikega dela je naša današnja ženska vendar le srečnejša, kot je bila kadarkoli prej. Njeno delo ni več zaprto na ozek krog nekaj ljudi v družini, temveč se je razširilo v celotno skupnost, v družbo. Njeno življenje je delo.

Ni dovolj, da se danes pri nas nekdo uveljavlja samo poklicno, med delovne naloge spada tudi sodelovanje v družbenopolitičnih organih in neposredno vključevanje v samoupravljanje. Od tovrstnih dejavnosti je še bolj kot od katerihkoli drugih odvisen družbeni položaj posameznega človeka in prav tu zmanjka ženskam časa in moči, ker jo izčrpa delo doma, v družini in poklicno delo. Duši pa jo tudi prevelika ambicija po tem, da bi vodila, da bi odločala, zakoreninjeno podrejanje je še vedno senca njene zavesti.

Danes slavimo ženske svoje delovne zmage, v prihodnje pa naj bi se delovnim zmagam pridružile še zmage na področju samoupravljanja in družbenopolitične aktivnosti, delo na vodilnih in vodstvenih položajih, delo v samoupravnih organih, tam kjer žensk danes še ni, tako kot predvideva naš samoupravni sistem. DR. ANA KRAJNC

# Dogovor o klasifikaciji poklicev in strokovne priprave

Pod predsedstvom dr. Stipeta Šuvarja, republiškega sekretarja za prosveto, kulturo in telesno kulturo Hrvaške, je bila v Dubrovniku 2. marca seja medrepubliško-medpokrajinske komisije za reformo izobraževanja. Seje se je udeležil tudi Miroslav Čangalović, predsednik sekcije zvezne konference SZDL za izobraževanje, znanost in kulturo. Člani komisije so obravnavali več aktualnih skupnih problemov, o katerih je treba uskladiti stališča, in zagotoviti, da bodo ustrezno obravnavana. Največ pozornosti so namenili sklepu zadnje različice družbenega dogovora o enotnih temeljih za klasifikacijo poklicev in strokovne priprave.

Medrepubliško-medpokrajinska komisija je izdelala predlog družbenega dogovora in ga konec lanskega leta poslala svetu Zveze sindikatov Jugoslavije, ki bo poskrbel za nadaljnjo obravnavo tega tako pomembnega dokumenta, za katerega se živo zanimajo v vseh republikah in pokrajinah.

Novi pripombe in predloge sta dala zdaj odbor zvezne skupščine za delo, zdravje in socialno politiko in zakonodajno pravna komisija skupščine, zato mora komisija kot strokovno telo za izdelavo besedila obravnavati celoten predlog in zavzeti stališča o predlogih ustreznih organov zvezne skupščine.

Nekateri člani komisije so v razpravi poudarili, da je neprijetno, ker so o besedilu dogovora že razpravljali izvršni sveti in skupščine posameznih republik in pokrajin (Vojvodina). Kasneje, med razpravo se je izoblikovalo mnenje, da je bil postopek pravilen, ker je medrepubliška komisija strokovno telo, ki je sestavljalo družbeni dogovor, svet Zveze sindikatov Jugoslavije pa je poslal skupščini predlog. Odbor za delo, zdravje in socialno politiko in zakonodajno pravna komisija zvezne skupščine so predlog obravnavali, ga uskladili z ustavami in zakonom o združenem delu, ga ponekod na novo oblikovali in opredelili, na voljo pa je bilo tudi nekaj drugačnih predlogov za spremembo vsebine.

Komisija je na tej seji ponovno celotno besedilo s formulacijami organov zvezne skupščine in dala o njem svoje dokončno mnenje.

Ocenili so besedilo družbenega dogovora v novi različici in menili, da je sprejemljiv, nekateri člani komisije pa so bili bolj naklonjeni prvemu predlogu.

Potem ko je Zlatko Jurković, direktor Zavoda za prosvetno pedagoško službo Hrvaške v imenu delovne skupine za izdelavo besedila razložil staro in novo različico, so člani komisije sprejeli končni predlog družbe-

nega dogovora o enotnih temeljih za klasifikacijo poklicev in strokovne priprave.

Milan Milutinović, republiški sekretar za izobraževanje Srbije, je posebej poudaril, da je treba pospešiti proces usklajevanja stališč in mnenj, da bi lahko družbeni dogovor podpisali. Ta dogovor je namreč temelj rešitev v nadaljnjem procesu vzgoje in izobraževanja.

Po temeljiti razpravi, v kateri je sodelovalo več članov komisije, so sklenili, da je treba hitro pripraviti usklajevalni postopek; to bo še nadalje skrb sveta zveze sindikatov in organov zveze, republik in pokrajin.

Člani komisije so poleg družbenega dogovora obravnavali tudi izdelavo informacije o samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja v republikah in pokrajinah. O tej informaciji bo že 28. marca razpravljala zvezna konferenca SZDL.

Ob izmenjavi mišljenj o pravi dogovora socialističnih republik in pokrajin o skupnih temeljih vzgojnoizobraževalnega sistema so nastali tudi nekateri nesporazumi. Majda Poljanšek, predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije je poudarila, da dokument, ki je že v javni razpravi, ne upošteva posebnosti posameznih republik, natančneje — Slovenije in da takega kot je, ni sprejemljiv za to republiko.

Pojasneno je bilo, da se je z dogovorom povsem strinjala komisija na svoji seji, ki je bila lanskega 4. maja v Ljubljani, in da je v delovni skupini za končno izdelavo besedila sodeloval tudi slovenski predstavnik; besedilo je bilo tedaj soglasno sprejeto.

Komisija meni, da je bil postopek pravilen, ker je bilo prej sprejeto besedilo — po sklepu komisije dano v javno razpravo. V procesu usklajevanja bo lahko vsaka republika dala končno mnenje in tako prispevala k takim rešitvam, ki bodo sprejemljive za vse republike in pokrajine.

Ob koncu seje so člani komisije sklenili, naj ustrejni organi družbenopolitičnih organizacij Hrvaške — po vsej verjetnosti republiška konferenca SZDL, organizirajo razpravo o dejavnosti sklada bratje Ribar, ki ima svoj sedež v Zagrebu, deluje pa na območju vse države.

Šele potem, ko bodo ocenili delo sklada, bodo v republikah in pokrajinah lahko obravnavali predloge, ki jih pošiljajo organi sklada vzgojnoizobraževalnim delovnim organizacijam in strokovnim organom.

Prihodnja seja medrepubliško-medpokrajinske komisije bo v začetku aprila v Beogradu.

DJORDJE DJURIĆ

# dogodki novosti

## Zavzeto in ustvarjalno

Gotovo sodi zakon o usmerjenem izobraževanju med najpomembnejše akte revolucionarne preobrazbe vzgoje in izobraževanja, zato je treba v javni obravnavi zavzeto, ustvarjalno in konkretno oblikovati pripombe in predloge. Nihče tega ne bi mogel opraviti za zeleno mizo, temveč le sredi konkretnega okolja, kjer se naj zakon uresničuje. To pomeni, da ni mogoče razpravljati le načelno, temveč je poleg vsebine treba sproti misliti, kakšne samoupravne in organizacijske oblike bodo tu ali drugje najboljše odsevale in uveljavile zamisli usmerjenega izobraževanja.

Ob doslednem spoštovanju načela vertikalne nadgradnje vzgojnoizobraževalnih programov prelaga zakon bistveni del preobrazbe na izdelavo vzgojnoizobraževalnih programov, ki jih bo treba skrbno in odgovorno pripraviti. Gimnazija, doslej splošna pripravljavnica visokošolskega študija, se spreminja in bo svojo vlogo ohranila le za tiste visokošolske smeri, ki ne bodo imele naravne podlage na srednji stopnji usmerjenega izobraževanja.

Ravno prosvetni delavci so tisti, ki lahko s svojim strokovnim in družbenopolitičnim znanjem bistveno prispevajo k dopolnitvam zakonskega osnutka in skupaj z drugimi delavci iščejo in oblikujejo jasne predloge.

V zakonu je treba doseči podrobno opredelitev postopkov za urejanje novih družbeno-ekonomskih odnosov, je v uvodni besedi na seji republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti naglasil Leopold Kežar, namestnik predsednice republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje. Pomembno je zlasti dvojje: natančno opredeljen odnos med vzgojnoizobraževalno organizacijo in drugo organizacijo združenega dela, kjer se izvaja del izobraževalnega procesa, in

odnos med učencem ter organizacijo združenega dela. Prvo je treba reševati s samoupravnimi sporazumi in pogodbami, drugo pa z delovnim razmerjem. Prav o tem bo treba temeljito razpravljati v vseh TOZD. Doslej so cenili predvsem izobraževanje, ki je pomenilo plezanje po stopenjski lestvici vzgojnoizobraževalnega sistema, podcenjevali pa izobraževanje za dopolnitev znanja in sposobnosti pri opravljanju delovne naloge. To vrednotenje je treba dojeti in uveljaviti, saj pomeni bistveno prvo za kakovostnejše delo.

Že zdaj se pojavljajo zamisli o ločitvi funkcije individualnega poslovnega organa in pedagoškega vodje šole, o čemer bo treba v javni razpravi poglobljeno in tehtno spregovoriti. Prav tako je treba dojeti, da ne more biti prepada med izobraževanjem mladih in odraslih, kajti izobraževalna organizacija je odgovorna za celovit program, le da pri izvajanju upošteva didaktične posebnosti upoštevaje izkušnje odraslih ob enakovrednih merilih in kvaliteti.

Tako so na seji opozorili na nekatera pomembna vprašanja, ki jih bo potrebno osvetliti v javni obravnavi. Komisija za usmerjeno izobraževanje je pripravila več pripomb, s katerimi bodo seznanili vse osnovne organizacije sindikata, hkrati pa bodo sodelovali na razpravah, ki bi jih organizirali na posameznih področjih. Ni se mogoče zadovoljiti z načelnimi razpravami, prodreti je treba do stvarnih predlogov v vsakem okolju, zato razprava ni le sodelovanje, temveč resnično ustvarjalna dejavnost.

Časnik »Prosvetni delavec« je prav tako sredstvo javne obravnave, zato ga prosvetni in drugi delavci naj zdaj uporabijo za izmenjavo mnenj, medsebojno obveščanje in objavo zamisli, predlogov in rešitev, je bilo rečeno na torkovi seji.

## Redni razpis v letu 1979

Redni razpis v letu 1979 za sklenitev delovnega razmerja za opravljanje del in nalog v vzgojnoizobraževalnih organizacijah bo objavljen letošnjega 6. aprila.

Prosimo, da pošljete razpise najkasneje do 16. marca na naslov: Uredništvo Prosvetnega delavca, Ljubljana, Poljanski nasip 28.

**ELEKTROTEHNA** n. sol. o.  
trgovsko, izvozno, uvozno in proizvodno podjetje  
61001 LJUBLJANA, Titova c. 51  
telefon: (061) 320 241; telex: 31184 YU ETEHNA

# Celostna povezanost vzgoje

Začenja se javna razprava o osnutkih novih zakonov s področja vzgoje in izobraževanja, prvič konkretno, ko bo treba uveljaviti načela, izoblikovana že v nekajletnih razmišljanjih o šolski preobrazbi. Zdaj bo treba pretehtano začrtati razvojno pot od predšolske vzgoje do univerzitetnega izobraževanja, uveljaviti šolski red, ki omogoča redno izobraževanje, študij ob delu med delom in iz dela. O tem so kritično razpravljali na nedavni 17. seji sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu Republiške konference SZDL Slovenije.

Pojavlja se vprašanje, čemu oblikovati za predšolsko vzgojo poseben zakon in zakaj to obravnavati ločeno in pripraviti še posebej zakon o delovanju skupnosti otroškega varstva. To je potrebno prav zaradi velikega pomena predšolske vzgoje in skrbi za učenca ves čas, ko zase še ne more sam poskrbeti. S tem je poudarjeno vzgajanje, tesna vez z družino ali rejniki, hkrati pa tudi povezava osnovne šole z vzgojnovarstveno organizacijo, nujno potrebna za trajen, postopen, celosten vzgojni proces mlade osebnosti. Le tako bo mogoče uresničiti tudi težnjo po zgodnjem vpisu v osnovno šolo, če prehod ne bo pomenil premočnega nasprotja med predšolsko in šolsko vzgojo, temveč le razvojni stopnji otroka primerno in konstantno prepletanje vzgojnoizobraževalnih oblik in načinov pouka in dejavnosti prostega časa.

Za šolsko delo pa je izrecno pomembna povezava vzgoje in izobraževanja s proizvodnim in drugim delom, ki med učenjem omogoča boljšo vez med znanostjo in prakso. V resnici se spreminja udeležene v usmerjenem izobraževanju, ker to ni več le določena mladostna skupina ljudi, temveč je to lahko vsak občan. Redni učenci in redni študentje imajo le drugačen in poseben družbeni položaj, ki jim zagotavlja socialne pravice, ker še niso redno zaposleni.

## Posvetovanje o družbeni in kulturni vlogi vzgoje in izobraževanja

Na pobudo zveznega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture in sekcije prosvetnih časnikov republik in pokrajin bo letos jugoslovansko posvetovanje na temo Družbena in kulturna vloga vzgoje in osnovnega in splošnega izobraževanja.

V Beogradu je bila pred nedavnim seja iniciativnega odbora za pripravo tega posvetovanja, ki jo je vodil sekretar zveznega odbora Vasko Raičević.

Predlagano je bilo, naj organizirajo posvetovanje: zvezni odbor, sekcija prosvetnih časnikov, komisija sveta zveze sindikatov Jugoslavije za izobraževanje, znanost in kulturo, sekcija zvezne konference Socialistične zveze Jugoslavije za izobraževanje, znanost in kulturo, Kultur-

Predvidena šolska zakonodaja odgovarja na vprašanje kako v novih družbenoekonomskih odnosih zagotoviti vpliv uporabnikov z načrtovanjem obsega in kadrovske politiko na vsebino vzgojnoizobraževalnih programov. K temu lahko odločilno prispevajo posebne izobraževalne skupnosti s svojimi skupnimi strokovnimi organi, v katerih sodelujejo znanstveni delavci. Prvi preiskus in obenem temelj na daljnje poti pomeni gotovo uveljavitev skupne izobraževalne osnove, ki že pomaga pri dokončni izbiri izobraževalne smeri in poklicnega področja.

Pomembno je to, da odslej ne bodo ljudem znani le imena in naslovi posameznih vrst šol, temveč bodo javni celotni programi, oblikovani po samoupravni poti, ki bodo zaradi globljega pogleda v vsebino izobraževanja olajšali usmerjanje. Vse to naj bi zagotovilo tudi smotrnejšo kadrovske politiko na temelju resničnih potreb združenega dela, da ne bodo omejitve za vpis izvirale predvsem iz takega ali drugega števila razpoložljivih stolov, temveč bodo to določale natančnejše opredeljene družbene potrebe.

Javna razprava poteka v marcu in aprilu. Ni pomembno to, da bodo občani povsod lahko ustvarjalno oblikovali spremembe osnutkov, temveč zlasti to, da bodo lahko dobili tudi jasno predstavo o vsebinih, nameni, oblikah in organizaciji šolanja po novem, da bodo dojele, kako lahko poteka izobraževanje, kako dolgo traja za posamezne poklice in kako bo zagotovljeno. Spoznati je treba, kako bodo občani resnično lahko uveljavljali svoje interese, kako bodo vplivali na vzgojo in izobraževanje, da bodo v svoji celostni povezanosti prav tako, kakršnega jo potrebujejo v združenem delu in kako bodo s svobodno menjavo dela zagotovili tudi ustrezno kakovost dela v vzgojnoizobraževalnih delovnih organizacijah.

R. L.

no-prosvetna skupnost Jugoslavije, Zveza pedagoških društev Jugoslavije in zvezna konferenca Zveze socialistične mladine.

Iniciativni odbor je sprejel tudi temeljne smernice načrta za posvetovanje, kmalu pa bo zvezni odbor organiziral skupni sestanek predstavnikov vseh soorganizatorjev: tedaj bodo sprejeli teme in določili datum posvetovanja.

Predvidevajo, da bodo na posvetovanju sodelovali znani jugoslovanski teoretiki in praktiki iz vse države, posebno zanimive pa bodo razlage dosedanjih dosežkov iz posameznih okolij.

Gradivo s posvetovanja bo objavljeno v posebni izdaji.

DJORDJE DJURIĆ

## Je to izkoriščanje?

Svobodna menjava dela ni tako preprosta. To dokazuje neurejen odnos med nekaterimi vzgojnoizobraževalnimi organizacijami, ki sodelujejo pri izvajanju istega vzgojnoizobraževalnega programa. Delegatka s področja vzgojnega varstva je na pretekli seji republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti pripovedovala, da dobi vzgojnovarstvena organizacija za hospitacije v 7 oddelkih od pedagoške šole komaj 1000 din. To gotovo ni dober družbenoekonomski odnos v svobodni menjavi dela. Delavci vzgojnovarstvene organizacije pristajajo na to zaradi solidarnosti, zavednosti, da

učenke vzgojiteljske šole tako obliko dejavnosti potrebujejo. Ali je to posebna oblika izkoriščanja, ali le posledica nedojemljivega pojmovanja novih družbenoekonomskih odnosov v svobodni menjavi dela? O vsem tem se bo treba brez lažne sentimentalnosti sporazumeti.

Prav tako je treba hitro ukrepati o vlogi in položaju mentorja, ki ga potrebujejo učenci na praksi in v svojem enoletnem vodenem stažu v delovni organizaciji. Ni mogoče preprosto zahtevati mentorkega dela, ne da bi hkrati podobno opredelili naloge in opravila mentorja, zahteve po dopolnitvi znanja in ovrednotili njegovo delo.

## Skupno za posebno

Samoupravni sporazum o osnovah in merilih za ugotavljanje celotnega prihodka, o skupnih osnovah in merilih razporejanja čistega dohodka in delitev sredstev za osebnih dohodke v vzgoji in izobraževanju je skušal poiskati skupne temelje in izhodišča za vseh osem branž na področju vzgoje in izobraževanja, vendar tega preprosto povsem ne zmore. Ni mogoče oblikovati enakih meril za delavce na področju domske vzgoje in za vzgojiteljice v predšolskih vzgojnovarstvenih delovnih organizacijah. Navsezadnje je namen samoupravnih aktov, da zadosti potrebam vsake delovne organizacije, pa je težko pričakovati, da bi z nekim širokim dokumentom lahko storili, ne da bi zanemarili nekatere bistvene posebnosti.

Zadnje čase so se zaradi tega pojavila celo stališča, da je bilo dveletno naporno delo skupne

komisije podpisnic samoupravnega sporazuma zamen, vendar je treba upoštevati, da nagel razvoj marsikdaj zahteva spremembe sredi dela. Na seji republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti so ugotavljali, da je celo 90% opredelitev v predlogu sporazuma sprejemljiv in je tistega posebnega le okoli 10%, kar je potrebno za vsako skupino izvirno zapisati. To pomeni, da delo ni jalovo, vendar sporazum ne more biti takšen, da bi podrobno opredeljeval merila, določal časovne meje in skratka nadomestil pravilnike. Besedilo skupnega sporazuma odkriva in opredeljuje tisto temeljno, kar je vsem enotno in daje s tem boljšo podlago, da vsako področje vgradi svoje posebno. To bodo opravile posebne komisije, ki bodo spremenile, dopolnile besedilo sporazuma in ga dale v obravnavo.

Od 21. do 25. februarja 1979 je bila na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani V. mednarodna razstava učil in šolske opreme. V imenu pokrovitelja Izobraževalne skupnosti SR Slovenije jo je odprl Jože Deberšek. Na razstavi je sodelovalo 130 razstavljalcev iz osmih držav. Posebno pozornost je bila namenjena specializiranim učilnicam za prvo pomoč v osnovni šoli, obrambi in zaščiti, naravoslovnim predmetnim usmeritvam v srednjem usmerjenem izobraževanju, tehničnemu pouku. Veliko zanimanja je zbudila razstava vzgojiteljeva ustvarjalnost, na kateri so vzgojitelji iz 70 vzgojnovarstvenih organizacij prikazali izdelke — pripomočke za govorno vzgojo predšolskih otrok. Razstavo si je ogledalo več kot 30.000 obiskovalcev, predvsem pedagoških delavcev iz vse Jugoslavije in zamejstva.

Da bi našim bralcem predstavili razvojno pot mednarodne razstave učil in šolske opreme, njen pomen in vlogo na vzgoj-

Tujih razstavljalcev takrat na razstavi ni bilo. Tudi kompletov za več predmetnih področij še nismo imeli veliko. To je bilo ob-

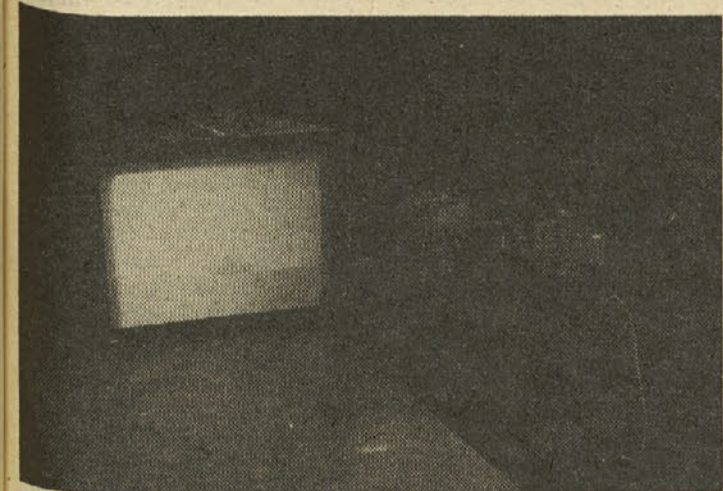
# Razvojna pot mednarodnih razstav učil in šolske opreme

— neposredno ali prek zastopstev naših delovnih organizacij.

Poudarjeno je bilo uresničevanje načrtane politike pri preobrazbi šolskega sistema in sistematično opremljanje posebnih učilnic za obrambo in zaščito, fiziko, kemijo, biologijo v srednjem usmerjenem izobraževanju, prvi pomoči in tehnični vzgoji v osnovni šoli.

Mnogo več poudarka smo tokrat namenili samim razstavnim predmetom, izstopal je izbor eksperimentalne opreme, učil za naravoslovna predmetna po-

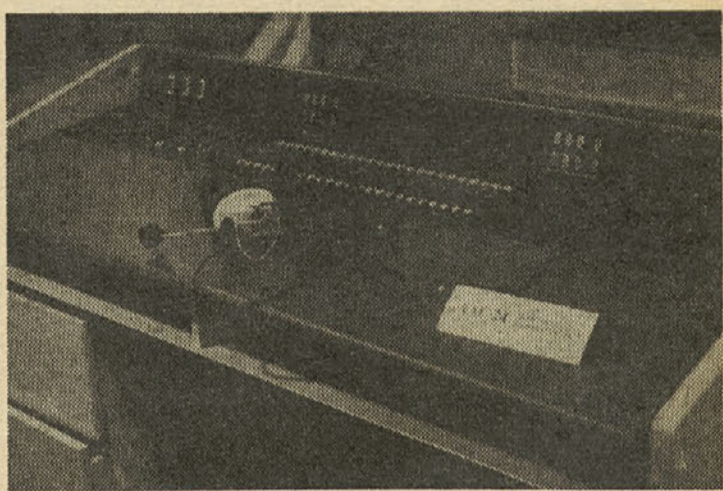
skega gradiva (hardware in software). Celotna ponudba dobiva svoje stvarne oblike. V SR Sloveniji imamo že zgled, ki je bil videti tudi na zadnji razstavi: inženiring štirih delovnih organizacij, ki morajo zagotoviti po natečaju Izobraževalne skupnosti SR Slovenije celotno ponudbo za proizvodno-tehnično in naravoslovno skupino predmetov ali popolnoma opremljene učilnice — delavnice za ta področja v srednjem usmerjenem izobraževanju. Drugi zgled sem že navedel pri obrambi in zaščiti. So-



Komplet projektorja super 8 in zaslona je lahko prenosljiv, cena ni previsoka



Posebna učilnica za obrambo in zaščito v srednjem usmerjenem izobraževanju je pritegnila veliko pozornost



Jezikovni laboratoriji omogočajo intenzivno učenje tujih jezikov. Žal, vse šole jih še nimajo

noizobraževalnem področju, napredek in razvoj v tehnološkem in ekonomskem pogledu, in njeno povezavo z organizacijami združenega dela in z izobraževalnimi skupnostmi, smo zaprosili za pogovor pedagoškega svetovalca Zavoda SRS za šolstvo Jurija Gartnerja, ki je vse od začetka pa do danes pripravljala in skrbel za uspeh tega zahtevnega področja.

dobje, ko so slovenske delovne organizacije začele tesneje sodelovati z Zavodom SR Slovenije za šolstvo in iskati najustreznejši načrt za vzgojo in izobraževanje. Tudi posvetovanj na 1. razstavi še nismo organizirali. Začetek, čeprav spodbuden (1. razstavo je obiskalo 8.000 obiskovalcev), je bil tako kot vsak začetek, težak. Verifikacija učil pri zavodu je dobila z razstavo svoj polnejši smoter.

Na II. mednarodni razstavi, ki jo je še v celoti organiziral Zavod SR Slovenije za šolstvo (Gospodarsko razstavišče v Ljubljani je odstopilo le prostore in dalo tehnično pomoč), je sodelovalo 96 podjetij, med njimi 10 iz tujine. Zastopanih je bilo šest držav. Razstava je bila organizirana na površini 4.500 kv.m površine. Obiskalo jo je 14.000 obiskovalcev. Poudarjeni so bili: tehnična vzgoja, geografija, zgodovina, fizika, kemija, prometna vzgoja, telesna vzgoja, matematika in tuji jeziki.

Z uvajanjem novih učnih načrtov za osnovno šolo in projektov modernizacije za tuje jezike in matematiko so bila v ospredju zanimanja prav sredstva za ta področja.

Prvič smo organizirali tudi razstavo Učiteljeva ustvarjalnost, da bi spodbudili uvajanje in ustvarjanje novosti na šolah, sodelovalo pa je tudi nekaj vzgojnovarstvenih organizacij. Nekaj razstavljenih učil je prevzela v svoj program tudi naša proizvodnja.

Prvič so se pojavila učila za pouk strokovno teoretičnih predmetov na srednjih šolah. Ob 2. razstavi je bilo veliko jugoslovansko posvetovanje o razvoju izobraževalne tehnologije z več kot 600 udeleženci.

Pokrovitelj razstave je bil tov. Sergej Kraigher.

Na razstavi je sodeloval tudi republiški center za programirani pouk v naravoslovju.

III. mednarodno razstavo smo organizirali leta 1975 v sodelovanju z Gospodarskim razstaviščem v Ljubljani. Sodelovalo je 100 razstavljalcev iz 10 držav, ogledalo pa si jo je 25.000 obiskovalcev. Razstavna površina je

merila 4.000 kv.m. Poleg razstave izdelkov podjetij smo prvič organizirali razstavo Vzgojiteljeva ustvarjalnost (19 vrtcev).

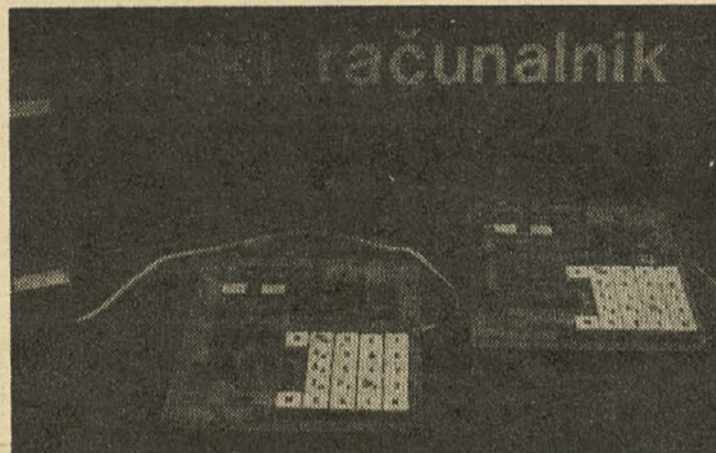
Glede na pomembne dogodke v letu 1975 (10. kongres ZKJ in 7. kongres ZKS) se je začelo veliko delo za preobrazbo celotnega šolskega sistema. Pokrovitelj razstave je bil tovariš Franček Popit.

V ospredju strokovnega zanimanja in prizadevanj je bilo organiziranih več posvetovanj, in sicer o celodnevni osnovni šoli (na razstavi je bila ta problematika še posebno poudarjena) o sodobnem učbeniku, možnostih internih televizijskih sistemov v vzgoji in izobraževanju in izobraževalni tehnologiji pri pouku fizike (ker smo v tem letu začeli

razstavljalce na 1.000 kv.m razstavne površine. Poudarek razstave je bil na kompletih učil, opreme, orodij in strojev za tehnični pouk, računalništva in naravoslovju. Poudarjena so bila tudi sredstva za izobraževanje ob delu. Prvič so bili prikazani didaktični kompleti za nekatera predmetna področja.

V ospredju zanimanja je bila oprema za celodnevne osnovne šole, prvič so se predstavili tudi načrtovalci šolskega prostora.

V tem času smo začeli uresničevati tudi srednjeročni načrt razvoja šolske televizije od 1976 do 1980. Zato je razstava namenila posebno pozornost avdiovizualni tehniki, predvsem televizijski. Organizirano je bilo posvetovanje o načrtovanju, proi-



Iskra je predstavila model malega računalnika, ki je zgrajen zelo podobno kot veliki, lahko ga programiramo, je sorazmerno poceni in odlično rabi za uvajanje v računalništvo

uvajati projekt fizike v osnovnem izobraževanju). Očiten napredek na tej razstavi so pomenila učila za naravoslovje in sodobna tehnika.

IV. mednarodna razstava leta 1977 je bila vsa v znamenju reforme. Pokroviteljica te razstave je bila predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Ela Ulrih-Atena.

Na razstavi je sodelovalo 151 razstavljalcev iz 11 držav (72 vzgojnoizobraževalnimi organizacijami tehničnih in poklicnih šol). Razstavo si je ogledalo 40.000 obiskovalcev, bila pa je na površini 6.500 kv.m. Šole so

zvodnji in distribuciji učnih sredstev, imeli pa smo tudi več demonstracij.

Na posebni razstavi Vzgojiteljeva ustvarjalnost je sodelovalo 40 vzgojnovarstvenih organizacij.

V. mednarodna razstava je privabila doslej največ razstavljalcev (130, na posebni specializirani razstavi Vzgojiteljeva ustvarjalnost pa je razstavljalca 73 vzgojnovarstvenih organizacij (o tem bomo poročali v prihodnji številki). Na 7.500 kv.m razstavne površine je sodelovalo več kot 80 razstavljalcev iz tujine

dročja, za to bomo v prihodnjih letih namenili v naši republiki veliko denarja.

Organiziranih je bilo 16 demonstracij in predavanj, med njimi so bile za SR Hrvaško in SR Slovenijo (vabljeni so bili predstavniki teh republik) zlasti zanimiva predavanja o vlogi in opremi posebnih učilnic in kabinetov za obrambo in zaščito v srednjih šolah, ki so jo na razstavi prikazali združeni nosilci te dejavnosti za celotno državo. To je tudi prvi primer enotno načrtane politike in akcije za sočasno opremljanje v vseh naših republikah in pokrajinah. Največji napredek V. mednarodne razstave je večja celostnost ponudnih učil in opreme in povezanost slovenskih in jugoslovanskih delovnih organizacij.

## TEHNOLOŠKI IN EKONOMSKI RAZVOJ, POVEZAVA Z ZDRUŽENIM DELOM

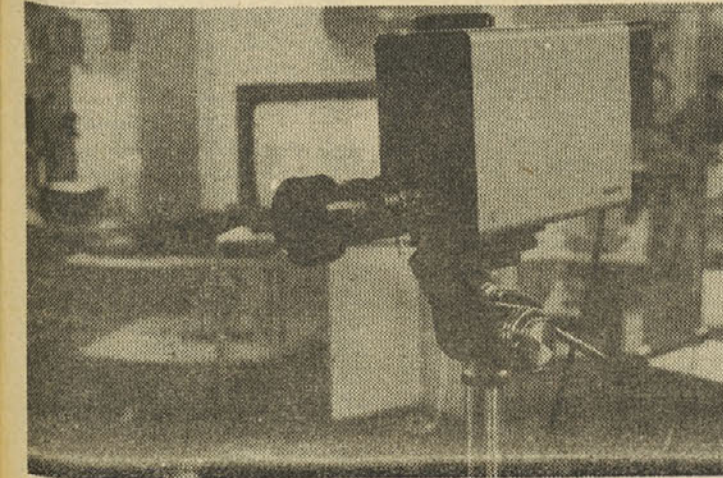
Razstave nenehno napredujejo v tehnološkem in ekonomskem pogledu. Sodobna tehnika, predvsem elektronika, dobiva svoje pomembno mesto ne le pri avdiovizualni tehniki, temveč tudi pri drugih sredstvih. Napredek so tudi izpopolnjeni programi. To pomeni, da skušamo prikazati učilnice za kako področje v celoti, z vsemi sestavinami — učbeniki, učili, avdiovizualnimi sredstvi, opremo, kabinetom, orodji itd. Velik napredek, čeprav z njim še nismo zadovoljni, je pri avdiovizualnih učilih, manj pa smo storili za pripravo učil za individualizacijo in notranjo diferenciacijo pouka. Na tem, za izobraževalno tehnologijo zelo pomembnem področju, čakajo nas in delovne organizacije zelo zahtevne naloge, saj brez programskega gradiva še tako sodobna tehnika ne more veliko izboljšati vzgojnoizobraževalnega dela.

Opazen napredek, ki daje obetavne možnosti za razvoj izobraževalne tehnologije, je vse večja povezanost delovnih organizacij pri načrtovanju in proizvodnji aparatur in program-

dobna tehnologija zahteva sodobnejše načrtovanje, sodobnejšo proizvodnjo in distribucijo. Cilj je enotna izobraževalna tehnologija. V inženiringu lahko sodelujejo s svojim programom, če je ta ustrezen tudi za druge organizacije združenega dela, to omogoča specializacijo in delitev dela. V SR Sloveniji je večina (25) tovrstnih delovnih organizacij v SFRJ in 15 založniških organizacij. Možnost razvoja izobraževalne tehnologije je v medsebojno usklajenem načrtovanju delovnih organizacij, ob sodelovanju strokovnih organizacij. Zavod SR Slovenije za šolstvo opravlja na tem področju že vsa leta pomembne strokovne naloge: nastopa kot izdajatelj učbenikov in učil, načrtovalec vzgojnoizobraževalnih programov, organizator strokovnega izpopolnjevanja učiteljev, organizator mednarodnih razstav, posvetov in založnik številnih publikacij. Pri načrtovanju izobraževalne tehnologije se zavod vse bolj povezuje tudi s samoupravnimi interesnimi skupnostmi, zlasti z Izobraževalno skupnostjo Slovenije, ki je bila tudi pokroviteljica V. mednarodne razstave.

V Jugoslaviji pravkar potekajo priprave za organiziranje jugoslovanske konference UNESCO za izobraževalno tehnologijo. Priprave na to konferenco so v bistvu pomenile strokovni del V. mednarodne razstave, saj smo jo strokovno pripravljali prav tedaj, ko smo urejali razstavo.

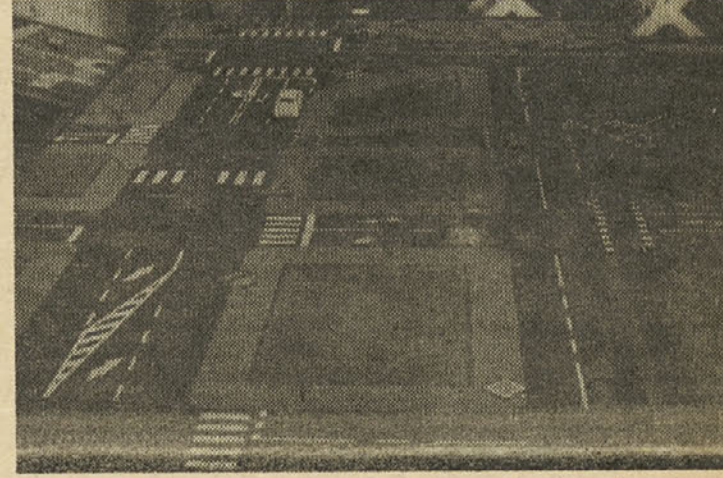
Na tej konferenci si bomo prizadevali in poskušali uskladiti svoja stališča, predloge glede večje medsebojne usklajenosti pri načrtovanju, proizvodnje in distribuciji učnih sredstev, poudarek pa bo dan standardizaciji, predvsem opreme in tehnike. Standardizacija mora v naslednjih letih zagotoviti večjo kakovost sredstev, serijsko (s tem cenejšo?) proizvodnjo in enotno opremljanje vzgojnoizobraževalnih organizacij. Napredek v tej smeri naj se pokaže tudi na VI. mednarodni razstavi, ki bo leta 1981 v Ljubljani.



Na tržišču so kakovostne kamere za šolsko televizijo sorazmerno poceni



Domiselna uporaba materiala, ki ga je povsod dovolj, zelo razvija otroško domišljijo



Učni pripomočki za prometno vzgojo so precej razširjeni (Vse foto: M. Novšak)

## Do kdaj neodgovorno?

Vpis v novem šolskem letu v srednje, višje in visoke šole za redne in za študente ob delu je pred vrati. Vse kaže, da je za skupni razpis nismo pripravljene tako, kot bi bilo treba. Čeprav je bil predlog za razpis prostih vpisnih mest v prvem letniku srednjih, višjih in visokih šol za leto 1979-80 dovolj časa v razpravi, nekateri »zainteresirani dejavniki« niso upoštevali rokov, ne poprejšnjih dogovorov, nekateri še svojega mnenja niso sporočili. Čeprav jih je veliko, svoje delo vestno opravilo, se bo zaradi malomarnosti nekaterih zmanjšala vrednost skupnega razpisa in njegova natančnost bo dvomljiva. Do kdaj bomo neodgovorni do vprašanih, ki zanimajo družbo in še posebno mladino? Kaže, da združenega dela vpis se vedno ne zanima dovolj. Kljub temu je jasno, da bo moralo svoj prihodnji razvoj načrtovati v skladu z možnostmi kadrovskega naraščanja, izobraževanju odraslih, že zaposlenih delavcev pa nameniti veliko več pozornosti.

Gre za to le vprašanje: v prve letnike srednjih šol naj bi se vpisalo okrog 32.000 novincev — osnovno šolo, pa jih bo letos končalo komaj okrog 25.000; to pomeni, da bo moralo združeno delo okrog 7000 prihodnjih delavcev iskati v drugih republikah in pokrajinah! To je veljalo tudi doslej, predvsem za poklice, za katere se mladi v Sloveniji ne zanimajo.

## Ena ali več dejavnosti

Pogosto se je pojavilo vprašanje, s koliko dejavnostmi prostega časa se lahko ukvarja učenec, ne da bi ga to oviralo pri učenju. Nekateri učitelji menijo, da je že ena dejavnost dovolj. Ob opazovanju bogatega in živahnega dela na Osnovni šoli v Podčetrtku pa je bilo ugotovljeno, da ni nobenega učenca, ki ne bi delal vsaj v dveh, nekateri pa delajo celo v desetih dejavnostih prostega časa; prav taki so ponavadi pokazali tudi zelo dober učni uspeh. Takšna delovna razgibanost je marsikdaj zbuja dvome v resno šolsko delo. Pojavljalo se je tudi mnenje, da gre predvsem za »igračkanje« in da na taki šoli ne morejo doseči ustreznih izobrazbenih uspehov.

Strokovnjaki so pregledali podatke petnajstih let življenja in dela Osnovne šole v Podčetrtku in opazili, da je z razvojem dejavnosti prostega časa raste tudi učni uspeh. Razumljivo je, da boljše učnega uspeha ni mogoče preprosto pripisati bolj razvejenim dejavnostim prostega časa, toda le-te so se bogato širile, učni uspeh se ni slabšal. Lahko torej trdimo, da tovrstne dejavnosti učenju niso škodile. Vsaj tu kaže, da so nekateri drugi dejavniki tisti, ki so vplivali občasno na poslabšanje učnega uspeha. Tako se je, denimo, poslabšal letni učni uspeh za 10,3 % tisto leto, ko so prišolali v Podčetrtek učence iz Olimja in Virštana, potem pa se je postopoma dvigal, tako da so dosegli 99,4 % letni uspeh. Nedvomno so novi učenci nevajeni takega življenjskega utripa v šoli, potrebovali nekaj časa, da so se vrasli v šolsko skupnost in zaživehi kot njen subjekt. Učni uspeh se je bistveno popravil tudi ob vselitvi v nove, sodobnemu vzgojnoizobraževalnemu delu ustrežnejše prostore, hkrati pa ne smemo spregledati, da so k temu pripomogli tudi izboljšani predpisi o ocenjevanju in napredovanju učencev.

Podatki kažejo, da učenci kljub sodelovanju v številnih različnih dejavnostih zunaj pouka niso bili preobremenjeni. Posamezni učenec ne dela vsak dan v vsaki dejavnosti, ki si jo je izbral. V banki, denimo, je isti učenec zaposlen le določen dan v tednu in to zjutraj pred začetkom pouka pol ure. Isto prostovoljno službo v šolski banki in hranilnici opravlja več učencev, da so tako tudi napori in odgovornost porazdeljeni. To je dobro, ker učenci tako spoznavajo, da lahko različni posamezniki bolj ali

Gotovo pa je, da tako ne bo mogoče reševati tega perečega vprašanja, saj je jasno, da tudi drugod po Jugoslaviji iz dneva v dan naraščajo potrebe po kadrih in se bodo mladi čedalje bolj zaposlovali doma.

Mladi v Sloveniji se ne bodo več mogli odločiti samo za nekatere srednje šole (administrativne, ekonomske, itd.) in se bodo morali vključevati v izobraževanje glede na potrebe združenega dela. Razmisliti bo treba, koliko bi v prihodnje lahko prispevalo k temu usmerjanju v poklice?!

O teh vprašanjih je zavzeto razpravljalo na svoji nedavni seji izvršni odbor Izobraževalne skupnosti Slovenije, ki je imel zelo težko delo pri obravnavi posameznih novih predlogov in ugovorov glede števila vpisnih mest na posameznih šolah. Povedati je treba tudi to, da so nekatere šole zamolčale podatke glede izobraževanja ob delu; to gotovo ni v prid natančnosti skupnega razpisa, ki naj bi razgrnil celotno sliko vpisnih zmogljivosti na srednjih, višjih in visokih šolah in vseh oblik izobraževanja v Sloveniji za potrebe mladih in združenega dela.

Skupni razpisi vpisa za srednje šole in šole bodo po zakonu o poklicnem izobraževanju objavljeni 13. marca, vpisa v višje in visoke pa letošnjega 8. marca. T. D.



celo enajst dejavnosti: pevski zbor, harmonikarsko skupino, glasbeno skupino, košarko, roket, lahko atletiko, šolsko banko in hranilnico, vrtnarski krožek, živalski vrt, mlade gospospinje, komisijo za varstvo narave in dežurno službo.

Poleg tega je bila zelo dobra učenka in predsednica pionirskega odreda. To pomeni, da si delo lahko tako razporedi, da se lahko uveljavlja po svojih interesih v različnih dejavnostih prostega časa, razumljivo pod pogojem, da zna s časom pametno in gospodarno ravnati. Izkusnje osnovne šole v Podčetrtku kaže-

jo, da ni res to, kar trdijo mnogi učitelji — da učenec ne bi smel sodelovati v več kakor v eni ali dveh dejavnostih prostega časa. Nedvomno je treba upoštevati načelo individualnosti, ko lahko različni učenci poleg pouka razvijajo različne dejavnosti. Če bi torej vnaprej omejevali možnosti vključitve v več dejavnosti prostega časa, bi v resnici ovirali razvoj osebnosti ali pa ga enostransko usmerjali. Učencu je treba tudi omogočiti prožno menjavo skupin, dokler se ne najde v dejavnosti, ki ga pritegne, saj je to pogoj za razvoj pristnih interesov in potreb. RUDI LEŠNIK

## Letna skupščina

Osnovna organizacija sindikata TOZD osnovna šola Peter Šprajc-Jur Zalec je imela letno skupščino, ki je bila v lepi, sodobno urejeni predavalnici nove osnovne šole v Zalcu. Dnevni red je bil pester, zanimiv, udeležba pa ni bila najboljša.

V osnovni organizaciji sindikata je 58 članov, dve tovarišici sta bili med letom upokojeni: profesorica Anđelika Gorišek in predmetna učiteljica Milica Sande, obe izvršni prosvetni delavki, obe delavni v osnovni organizaciji sindikata.

Ugotovljeno je bilo, da je bila organizacija dejavna, da so izvoljene komisije dobro opravljale svoje delo. Zakon o združenem delu je ustvaril za novo delitev osebnega dohodka teoretično dobre zamisli — delitev po delu in rezultatih dela, v praksi pa pogrešajo merilo za ugotavljanje delovnih dosežkov.

Odbor osnovne organizacije je svoje delo kar se da vestno opravljal. Poleg drugega je skrbel tudi za poučne ekskurzije. Pred leti so si člani sindikata ogledali nekatere vzhodne in zahodne dežele, zadnja tri leta pa so se odločili za ogled ožje in širše domovine? Preteklo leto so prekrizarili Gorenjsko, letos govorijo o izletu po železniški progi Beograd—Bar in nato z ladjo ob jugoslovanski obali. Bila so tudi družabna srečanja in še druge prireditve; tudi na upokojene tovarišice in tovariše se vedno spominjajo. Letno skupščino je popestril kulturni program, ki so ga pripravili učenci višjih razredov. Predsednica osnovne organizacije sindikata Slava Platovšek pa je sklenila skupščino z besedami: Sindikat ima danes zahtevne naloge, ki jim bomo kos le tedaj, če jih bomo vsi člani dobro poznali. —DK—



Mladi žirovniški recitatorji nastopajo v šoli pa tudi zunaj nje. Ob slovenskem kulturnem prazniku so recitatorji te skupine nastopili v dvorani na Breznici, kjer je tamkajšnja Svoboda pripravila proslavo. (Foto: B. B.)



Na Osnovni šoli v Žirovnici uspešno deluje pionirski pevski zbor, ki ga vodi razredna učiteljica Amalija Štern. Zbor nastopa na šolskih proslavah in prireditvah, pogosto ga povabijo na razne sprejeme ali uvrste v kulturne programe zunanjih prireditev. Da zbor lahko vadi in deluje, pripomorejo tudi vsi drugi učitelji na šoli z ravnateljcem Marjano Jemec, ki ima kot vodja domačega okteta, še poseben posluš in razumevanje za petja. (Foto: B. B.)

## Obetavne napovedi

Prostori za osnovne šole v občini Lenart v Slovenskih goricah so vedno znova eno izmed vprašanj o katerih razpravljajo v občinski izobraževalni skupnosti, pa tudi v drugih organih. Nekaj težav so v občini že rešili, še vedno pa jih je veliko. Lani je občinska izobraževalna skupnost pripravila teze za program izgradnje osnovnih šol in prostorov za usmerjeno izobraževanje v občini. Po teh tezah povzamemo nekaj podatkov, misli in zahtev, ki so dobro utemeljeni. V občini se zavedajo, da je treba v razpravi teze o programu izgradnje prostorov za osnovno in usmerjeno izobraževanje še izpopolniti.

Nekaterim šolam bodo morali dati prednost, da bodo lahko zagotovili ustrezne možnosti za sodoben pouk. To velja posebno za osnovno šolo v Benediktu, kjer imajo sedaj pouk v dveh zgradbah; ena od teh je stara že več kot 110, druga pa več kot 70 let. Obe zgradbi sta nefunkcionalni, ne omogočata smotrne organizacije pouka in ne ustrezata drugim zahtevam, sodobnega vzgojnoizobraževalnega procesa. V novi šoli v Benediktu bi potrebovali prostor za 270 — 280 učencev. To potrjujejo tudi tile podatki: v šolskem letu 1974/75 je obiskovalo to šolo 298 otrok, v letu 1976/77 280, v šolskem letu 1977/78 pa 271. Tudi šola v Cerkevniku bo treba obnoviti. Učenci imajo pouk v dveh zgradbah; v stari je razredni pouk, v novi pa predmetni, nobena pa ne omogoča sodobne in smotrne organizacije vzgojnoizobraževalnega procesa.

Osnovno šolo Cerkevnik bodo gradili v več stopnjah. Prvo stopnjo so uresničili pred leti, vendar imajo zgrajeni prostori nekatere pomanjkljivosti. V njih je šolska kuhinja, ki ni funkcionalno urejena pa tudi kurjava je klasična. Šola še nima telovadnice, ki jo najbolj pogrešajo. Primanjkuje tudi prostorov za organizacijo predmetnega pouka, zato je treba v drugi fazi gradnje opraviti še veliko nalog. Število učencev se je v zadnjih letih nekoliko zmanjšalo, v prihodnje pa predvidevajo, da jih bo še manj — približno 300. Zanje bi lahko smotno organizirali pouk v 14 oddelkih, to je v 7 oddelkih razrednega in 7 oddelkih predmetnega pouka. Za ustrezno organizacijo pouka morajo dobiti še telovadnico, učilnico s kabinetom kotlovnice.

Tudi šolska zgradba v krajevni skupnosti Gradišče ne ustreza sodobnim zahtevam. Tu imajo pouk v preurejenem šolskem splotju; v njem je 7 učilnic, ob šoli pa je šolska kuhinja z upravnimi prostori. Tudi šola v Gradišču nima telovadnice, za oddelke

podaljšane bivanja in male šole pa so najeli prostore v kulturnem domu. V Gradišču bodo morali za 1,5-izmenski pouk dograditi nekaj novih prostorov in telovadnico. V tem kraju pričakujejo, da se bo število otrok povečalo. Potrebovali bodo šolo za 300 učencev.

K vsem tem omenjenim načrtom spada še preureditev in razširitev osnovnošolskega prostora v občinskem središču. Osnovna šola Lenart ima pouk za 18 oddelkov osnovne šole in 8 oddelkov posebne osnovne šole. Pouk poteka v treh zgradbah, telesno vzgojo pa imajo v telovadnici, ki je last TVD Partizan Lenart. Zadnji podatki kažejo, da se število učencev nenehno povečuje. Vse to zahteva preureditev starih in gradnjo novih prostorov. V prvem obdobju so načrtovali šolo za 650 otrok. Za dobro organizacijo 1,5-izmenskega pouka potrebujejo 12 učilnic za predmetni in 6 učilnic za razredni pouk. Velike prostore potrebuje tudi posebna osnovna šola, v kateri bo v 8 oddelkih 80 učencev. Zaradi organizacije prevoza učencev posebno osnovne šole vseh krajev občine bi bilo zelo dobro zagotoviti enoizmenski pouk.

V skladu z razvojem gospodarstva v občini Lenart in kadrovske potrebe v občini in širšem območju in seveda v skladu z novim konceptom usmerjenega izobraževanja bi morali v občini Lenart v obdobju 1981—1985 zagotoviti prostorske, kadrovske, materialne in druge možnosti za začetek usmerjenega izobraževanja. Le z ustrezno organizacijo usmerjenega izobraževanja bi večini mladega rodu, ki končuje osnovno šolo, omogočili nadaljnje šolanje. Prav to bi morala biti prihodnje ena izmed pomembnih nalog razvoja izobraževanja na tem območju.

Načrti in naloge, ki so jih zapisali v tezah za izdelavo programa osnovnošolskega prostora v občini Lenart lani so izredno obetavni. Gotovo pa je, da bodo morali pri tem krepko pomagati lenartski delovni ljudje in občani. Potrebna pa bo tudi pomoč od drugod. Pobuda, da bi del sredstev iz samoprispjevka v prihodnjih štirih letih namenili za izgradnjo osnovnih šol, je prav gotovo koristna. Delovni ljudje in občani Lenarta vedo, da so omenjene naloge zelo zahtevne. Stori-li bodo, kar je v njihovih močeh, saj želijo otrokom omogočiti šolanje, ki ga terja sodobni čas. Doslej so že veliko naredili, zato bodo tudi novi načrti kmalu uresničili. MARJAN TOŠ

## Za nove rodove

Med pomembne akcije, ki smo jih lani uspešno uresničili v naši republici, je tudi preureditev in dozidava osnovne šole Jurovski dol v občini Lenart v Slovenskih goricah. S pomočjo občanov Lenarta in širše slovenske skupnosti so uredili prostore za 300 otrok, ki so rasporejeni v 14 oddelkih. Pred dozidavo in preureditvijo je imela šola v Jurovskem dolu 6 učilnic, zato so morali uporabljati za pouk še nekatere druge neustrezne prostore v tem kraju. V skladu z investicijskim programom je bila šola preurejena, dozidali so dva prizidka s štirimi prostori in telovadnico. Na podstrešju šole so uredili upravne prostore, pridobili pa so tudi 8 učilnic, večnamenski prostor, kuhinjo z jedilnico, kabineta, knjižnico in še nekaj drugih potrebnih prostorov. Vsi ti prostori s telovadnico omogočajo 1,5-izmenski pouk, ki ga bodo lahko z ustrezno organizacijo tudi sodobili z nekaterimi prvimi celodnevnimi osnovne šole. S tem so v občini Lenart v Slovenskih goricah naredili nov korak na področju urejanja osnovnošolskega prostora.

Akcija za izgradnjo šole v Jurovskem dolu je pomenila doma-

činom v tem majhnem kraju izredno veliko; vili jim je nov pogum in zaupanje v moč skupne graditve. Dolgo časa so si želeli nove šole, v kateri bodo lahko njihovi otroci pridobivali znanje v skladu z zahtevami sodobnega vzgojnoizobraževalnega procesa. Sami so prispevali veliko denarja in prostovoljnih delovnih ur za gradnjo in preureditev, pomagali pa so jim tudi ljudje iz drugih slovenskih občin. Prav zato so dandanes na šolo toliko bolj ponosni, saj pomeni izredno veliko pridobitev za sedanje in naslednje mlade rodove.

Takšnih in podobnih delovnih zmag se veselimo iz leta v leto. Otroci, ki obiskujejo pouk v sodobno urejenih svetlih učilnicah, vedo veliko povedati o gradnji šole. Vsaka njihova pripoved je tako življenjska, saj živijo v sedanjosti in jasno gledajo v prihodnost. Še veliko takih nalog nas čaka na področju urejanja osnovnošolskega prostora, pri izpolnjevanju smotra: dati vsem učencem enake možnosti za osnovnošolsko izobraževanje. Zatorej ni čudno, če se bodo takšne akcije skupne graditve in pomoči nadaljevale. MARJAN TOŠ

# Način ni bil dober

Zadnje čase so se razplamtele različne razprave o izobraževanju vzgojiteljc. Nihče ne dvomi, da pedagoški delavci na področju predšolske vzgoje potrebujejo višje šolsko izobrazbo. Vsakdo tudi ve, da petletna šola ni več vzdržna v okviru srednje šole. To pomeni, da je ukrep o ukinitvi petega leta srednje vzgojiteljske šole popolnoma v skladu s sprejeto šolsko zakonodajo.

Na seji sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL Slovenije je bilo rečeno, da način, kako so delavci vzgojnovarstvenih organizacij skušali rešiti vprašanje, ni bil dober. Akcije so bile v nasprotju s težnjami preobrazbe vzgoje in izobraževanja, ker niso upoštevale stališča, da je treba redni študij skrajšati in uveljavljati študij ob delu in iz dela, ne pa vztrajati na enkratnem daljšem študijskem programu, kakor so to zahtevale vzgojiteljice. Ni mogoče dopustiti, da bi še vedno gledali na pre-

brazbo vzgoje in izobraževanja, kakor da se ne bo nič spremenilo, je naglasil predsednik republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje mag. Emil Rojc v svoji razpravi. S preprostim prehodom na šestletni enotni izobraževalni program bi tudi zanemarili prakso. To pa ni več mogoče.

Misliti bo torej treba na organizacijo takšnega izobraževanja pedagoških delavcev, ki bo bolj upoštevala delovno prakso kot sestavino izobraževalnega procesa. Zato pa bodo morali zakoni tudi podrobno opredeliti pripravniški staž kot del pedagoškega procesa, odgovornost kadrovske šole in tistih, ki prakso omogočajo, ter zagotoviti tudi delavce-mentorje v praksi. Mentorji pa bi morali biti primerno moralno in materialno nagradjeni. Javna razprava bo gotovo odgovorila tudi na to občutljivo vprašanje, ki bo zaživel v novih zakonih.

R. L.

# Proces podružabljanja šole

To je začetek velikega dela, je naglasil v razpravi mag. Veljko TROHA, direktor Pedagoškega inštituta pri Univerzi v Ljubljani nadaljuje resnično podružabljanje vzgoje in izobraževanja. V tem trenutku bi morali dobro oceniti, kaj je bilo doseženega od leta 1958, ko se je ta preobrazba začela. Šola prevzema nove naloge, to je treba ovrednotiti in obenem opredeliti dejavnosti prostega časa, ki doslej niso imela takega mesta, kakor ga morajo imeti pri uresničitvi vzgojnega smotra.

Celodnevna šola lahko doživi neuspeh, če ni dobro pripravljena. Temeljito se moramo pogovoriti, denimo, o zunanjih sodelavcih, o mentorstvu, o vzkrokih osipa, o vključevanju v okolje in že sedaj oceniti stopnjo podružabljenosti naše šole. Bistveno pa je vprašanje demokratizacije notranjih odnosov med učitelji in učenci in med učitelji in starši. Ti odnosi še niso dovolj razviti, še miso enakopravni, so pa najpo-

membnejši za oblikovanje samoupravne zavesti. Osnovna šola je doslej naredila veliko, vse dobro pa je treba ohraniti, hkrati pa razviti nove oblike dela, v katerih bodo učenci ustvarjalni sodelavci.

Ob tem jasno povejmo, kakšnega učitelja zahteva nova šola, da bi po njenih potrebah resnično preobrazili pedagoško šolstvo. Učitelj preobrazene osnovne šole potrebuje več različnega znanja, ki presega tako ali drugačno ozko predmetno področje.

Ne smemo pozabiti na otrokove potrebe; je poudaril mag. Troha; in opozoril na to, da je bila v gradivu premalo opredeljena vloga dejavnosti prostega časa. Otrokova sreča je v prid družbi, prav tako pa jo moramo zagotoviti. Proces podružabljanja zahteva tudi interdisciplinarno sodelovanje, odgovornost za izvedbo projekta naj nosi posebej določen projektivni svet.

učenec subjekt in objekt. Nujna je samoupravna praksa, da preraste učenčeva pasivnost v živo aktivnost. Učitelj mora biti tudi pristen samoupravljaec, da bo lahko uresničeval samoupravno vzgojo. Vse to in vsak problem zase bo treba dobro študijsko proučiti.

financirati tako razširjene dejavnosti. Izobraževalno skupnost Slovenije so zaprosili za 30.000. — din prav za to tako potrebno vsebino izobraževanja pedagoških delavcev; to je skrajno malo, pa še tegam niso mogli dobiti. Dosedanje izobraževanje učiteljev je vse preveč enostransko usmerjeno v izobraževalno tehnologijo, pa še to ni dovolj razvito, druga področja pa so zapostavljena. Za dobro izpeljavo projekta nove šole bo treba več sodelovati tudi s praktiki, študij pedagoških delavcev pa tako vsestransko organizirati, da se bodo lahko strokovno razvili v ustvarjalne učitelje.

# Kraj samoupravljanja

Preobrazbo lahko dosežemo le z nenehnim dogovarjanjem. Osnovna šola ne more vzgajati za samoupravljanje, če tudi sama ni kraj samoupravljanja, je pojasnil dr. Ilija MRMAK. O smotrih, načinih oblikah in dosežkih dela ne more več odločiti. Učenje je v bistvu težko delo, v katerem je

učenec subjekt in objekt. Nujna je samoupravna praksa, da preraste učenčeva pasivnost v živo aktivnost. Učitelj mora biti tudi pristen samoupravljaec, da bo lahko uresničeval samoupravno vzgojo. Vse to in vsak problem zase bo treba dobro študijsko proučiti.

# Za ustvarjalne učitelje

Končno lahko uveljavljamo takšno šolo, kakor jo predvideva naša ustava, je povzel v razpravi Mladen TANCER, profesor Pedagoške akademije v Mariboru. Podvomil pa je v uspeh, če bo za izvajanje projekta oblikovana stalna delovna skupina in zato odmerjena ustrezna vsota denarja.

Na pedagoški akademiji v Mariboru so že pred leti zaorali ledino za izobraževanje učiteljev na področju prostega časa, toda to delo zadnje leto usiha, namesto da bi napredovalo. Med najpomembnejše razloge lahko štejemo to, da ni nihče pripravljen

financirati tako razširjene dejavnosti. Izobraževalno skupnost Slovenije so zaprosili za 30.000. — din prav za to tako potrebno vsebino izobraževanja pedagoških delavcev; to je skrajno malo, pa še tegam niso mogli dobiti. Dosedanje izobraževanje učiteljev je vse preveč enostransko usmerjeno v izobraževalno tehnologijo, pa še to ni dovolj razvito, druga področja pa so zapostavljena. Za dobro izpeljavo projekta nove šole bo treba več sodelovati tudi s praktiki, študij pedagoških delavcev pa tako vsestransko organizirati, da se bodo lahko strokovno razvili v ustvarjalne učitelje.

# Pretežke šolske torbe

Če bi odrasli nosili v službo vsak dan toliko, kakor mora danes nositi učenec prvega razreda, bi vsakdo nosil s seboj plinsko bombo, je bilo rečeno v razpravi. Osnovno šolci že v nižjih razredih nosijo v šolo 6 do 7 kg. Celodnevna šola bo tu vsaj delno odpravila, toda nekaj bi bilo potrebno storiti že zdaj. Učni načrti so prenasršeni,

odločiti bomo morali najbolj bistveno in se otresti bremen, ki nastajajo zaradi dodajanja novega. Učenec ne more delati več, kakor dela delavec v tovarni.

Ublažiti bo treba tudi prehod iz vzgojnovarstvene organizacije v osnovno šolo, da bo ta postopen, brez prevelikega prepada, del celostnega zdravega vzgojnoizobraževalnega procesa.



# Postopno v celodnevno šolo

Delavci Zavoda SR Slovenije za šolstvo so pripravili osnutek izhodišč in delovnih nalog za nadaljnjo socialistično samoupravno preobrazbo osnovne šole. To je nedvomno pomembno delo prav sedaj, ko je potrebno skladno s celotno preobrazbo vzgajanja in izobraževanja ustrezno izpopolniti preobrazbo vzgajanja in izobraževanja ustrezno izpopolniti preobrazbo predšolske vzgoje in osnovne šole. Pripravili so dolgoročni načrt, ki bi ga postopno izvajali vse do l. 1990. To kaže, da gre za preudaren razvojni proces, za sodelovanje vseh, ki ga bodo izvajali.

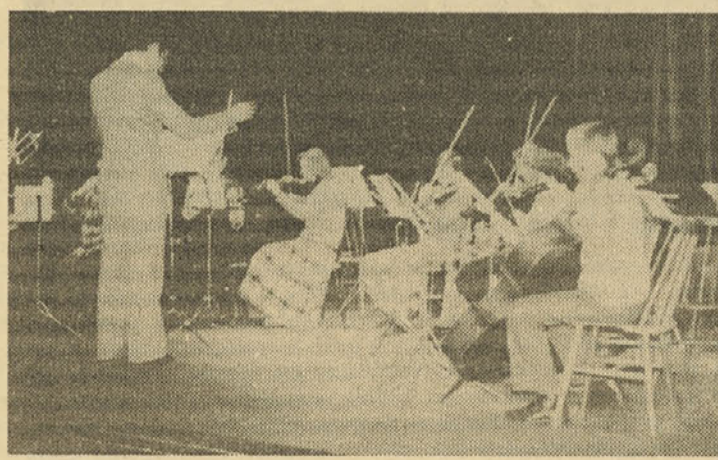
Pri reševanju različnih vprašanj in premostitvi ovir morajo sodelovati visokošolske organizacije, družbenopolitične skupnosti, organizacije in društva, samoupravne interesne skupnosti, strokovna in znanstvena društva, vzgojnoizobraževalne organizacije, skratka vsi, ki so zainteresirani za nadaljnji razvoj osnovne šole. Prvo preizkušnjo je predloženi osnutek izhodišč in nalog doživel na posvetovanju, ki so ga pretekli teden sklicali na Zavodu SR Slovenije za šolstvo in so se ga v veliki meri udeležili predstavniki skoraj vseh omenjenih dejavnikov.

Najpomembnejše je samoupravno dograjevati in poglobljati življenje osnovne šole, prepletene z življenjem krajevne skupnosti, delovnih, družbenopolitičnih in drugih organizacij in društev. Šele tako bodo učenci lahko doživljali dobro vzgojo in v njej delovali kot soustvarjalci vzgojnega in izobraževalnega procesa in s tem lastnega razvoja in osebnostnega oblikovanja. Spremeniti bo treba odnose in enakovredno uveljavljati poleg pouka še druge dejavnosti in s tako učno, proizvodno in družbeno prakso in dejavnosti prostega časa razvijati samoupravno zavest in sposobnosti samoupravnega ravnanja. Vse to pa zahteva preureditev vsebine vzgoje in razširitev dejavnosti, oblik in načinov dela in življenja osnovne šole. Jasna je ugotovitev, da je za uresničitev tega prevladujoča predvsem organizacijska oblika celodnevne šole, kajti le tako lahko učenci ves dan sodelujejo v vzgojno organiziranem okolju in življenju, prepletajo pridobitev znanja z uporabo le-tega na različnih področjih proizvodnega in drugega dela, doživljajo ustrezno svoj prosti čas in pridobivajo tudi ustreznejše socialne izkušnje.

Ta dela po predpisanem predmetniku in učnem načrtu tako, da najustrežneje združuje vse naloge iz življenja in dela šole v enovit vzgojnoizobraževalni proces za vse učence. Uresničuje splošne in posebne družbene vzgojnoizobraževalne smotre socialistično zavzete in samoupravno organizirane osnovne šole in je nova, racionalnejša in enovitejša organizacijska zgradba celodnevnega življenja in dela šole, ki ima ustrezne možnosti za sodoben pouk, za samostojno učenje, za dejavnosti prostega časa in prehrano učencev, za pripravo in spremljanje dosežkov vzgojnoizobraževalnega dela učiteljev.

Prve celodnevne osnovne šole so začele delovati v drugem polletju šolskega leta 1974-75 in so zajele v 52 oddelkih 1251 učencev ali 0,6%. Največji razmah so dosegle v tem šolskem letu, ko je celodnevno organiziranih že 86 osnovnih šol, ki imajo v 704 oddelkih 17.010 učencev ali 7,8% osnovnošolcev v Sloveniji. Razvoj celodnevni šol je torej nezadržan proces, ki ga zahtevata sodobno družbeno življenje in samoupravna vzgoja. Nič več niso potrebne temeljne razprave o tem, ali bo celodnevna šola, ali je ne bo, temveč je treba misel in dejavnost usmeriti v dolgoročno načrtovanje, kako dobro postopno razviti novo samoupravno celodnevno

V osnutku so celodnevno šolo razločno opredelili kot šolo s petdnevni delovni tednikom.



Glasbeni šoli v Radovljici in na Jesenicah že dalj časa uspešno sodelujeta. V petek, 23. februarja sta pripravili koncert, in sicer v dvorani gledališča Tone Čufar.

osnovno šolo za vse učence. Prav to je bistvo dolgoročnega projekta, ki se ga je treba lotiti z vsemi sposobnostmi in možnostmi, da bi v prihodnjem desetletju dosegli ta pomembni in veliki družbeni smoter v korist naših otrok.

## NUJNO SKUPAJ S STARŠI

Naloga ni lahka, saj je treba premagati veliko različnih materialnih in drugih težav. Učinkovite preobrazbe osnovne šole si ni mogoče zamisliti brez tesnega in zavzetega sodelovanja staršev in krajanov s šolo, brez povezovanja šole z okoljem in organizacijo takega vzgojnoizobraževalnega procesa, ki bo zmožni neposredno uporabiti vse dejavnike v okolju in tudi pritegniti občane, sposobne, da neposredno razvijajo določene sestavine vzgojnoizobraževalnega dela. Jalovi so pomisleki, ki svarijo starše, da jim celodnevna šola odteguje otroka in krni družinsko vzgojo, saj je v resnici prav nasprotno: celodnevna šola zahteva neposredno in vztrajno sodelovanje staršev s šolo in jim pomaga uresničiti družinsko vzgojno poslanstvo. Celodnevna šola skuša uveljaviti možnosti vsestranskega razvoja osebnosti, da zagotovi čim boljši razvoj učenčeve individualnosti in obenem zdravo samoupravno socializacijo.

To pa pomeni, da bo treba razviti dobre samoupravne odnose znotraj šole, demokratizirati pouk, obenem pa razviti tudi pristne in poglobljene odnose s starši in krajevno skupnostjo. Šola ne daje le informacije, znanja, temveč mora tudi vzgajati, usposobiti človeka, da ugotovi kakšna je njegova odgovornost, ki jo ima do sebe in svojega okolja, to pa lahko spozna samo le v živi samoupravni in delovni praksi ustrezno organizirane šole.

Dosedanja šola je pogosto zanemarjala možnosti hitrejšega razvoja tistih učencev, ki bi lahko dosegli več in tako po svoji nadarjenosti boljše napredovali. Nekoliko več pozornosti je bilo namenjeno učencem, ki niso mogli dosegati ustreznega učnega uspeha v rednem pouku, skoraj nič pa ni bilo narejeno za kompenzacijski pouk, potreben tistim učencem, ki so prizadeti zaradi pomanjkljivosti v družinskih in drugih socialnih razmerah, pa bi sicer lahko v redu napredovali. Več skrbi bo treba posvetiti še fakultativnemu pouku, izobraževanju na področjih, ki posameznega učenca še posebej zanimajo. Vse to bo lažje reševala celodnevna šola, ki bo tudi lažje vzgajala, seveda, ob dobrem sodelovanju staršev.

## ODGOVORNOST KADROVSKIH ŠOL IN RAZISKOVALCEV

Takšen razvoj osnovne šole pa zahteva obenem spremembe dosedanje zakonodaje, spremembe v odnosu med posameznimi predmeti, ko jih bo treba pogumneje prepletati v celostna predmetna področja, kakor, denimo, biologijo in kemijo, zgodovino in zemljepis, glasbeno in likovno vzgojo itn. Prav tako bo treba dognati, kako toge šolske ure prožno prepletati z drugimi dejavnostmi in izvajati pouk od teorije do uporabe v celostnem delu in življenju šole. Razmisliti bomo morali o tem, kako ob takem načinu vrednotiti delo učiteljev, učencev in vse šole. Gotovo bo treba spremeniti tudi financiranje posameznih šol, pri

katerem bo bolj kakor doslej treba upoštevati kakovost dela vsake šole in tako dati šoli, ki dela več in bolje tudi več denarja kot tisti, ki se ne trudi dovolj in ne izrabí svojih možnosti.

Zavedati se je treba tudi tega, da ne bo mogoče napredovati brez pravočasnih in temeljitih pedagoških raziskav. Tako bo treba proučiti učni načrt zaradi zgodnejšega vpisa učencev v osnovno šolo, združevanje različnih vzgojnoizobraževalnih predmetov v področja na višji stopnji osnovne šole, vprašanje uspešnosti mejnih primerov med učenci, vprašanje razširjenih dejavnosti, povezanost med poukom in dejavnostmi prostega časa itn. Čimprej bomo morali proučiti tudi vprašanja izobraževanja delavcev za osnovno šolo, kajti sedanji študijski programi ne ustrezajo potrebam sodobne, celodnevne samoupravne osnovne šole, zato bo treba takoj zagotoviti primerno izobraževanje za dejavnosti prostega časa, da bodo pedagoški delavci lahko dobri mentorji, pa tudi dobri animatorji, sposobni delovati v kraju in pritegniti ljudi k sodelovanju. Učitelj, ki sam ne obvlada te ali druge dejavnosti prostega časa, ne more biti dober mentor, ne more razviti ustrezne ustvarjalne samozavesti in ne more spodbudno delovati. Pedagoške kadrovske šole se temu ne morejo več izogniti, kajti dejavnosti prostega časa so nujno sestavina vzgojnoizobraževalnega procesa, zato na takih šolah ob študijskih dejavnostih ni mogoče opredeljevati enako kakor ne drugih šolah, temveč posebej pozorno kot obvezno sestavino študija, delovne in samoupravne prakse.

Dejavnosti prostega časa niso le možna sestavina šolskega dela, temveč so tudi pogoj samoupravnega razvoja osebnosti, omogočajo uporabo znanja v proizvodnih in drugih dejavnostih, pa tudi identifikacijo osebnosti v dejavnosti, ki ji najbolj ustreza. Prav to pa je na pedagoških kadrovskih šolah treba urediti, da ne bomo razvili celodnevni šol prej kakor pa se lotili ustreznega izobraževanja pedagoških delavcev za celodnevno šolo.

Proučiti je treba tudi obremenitev učencev. Po dosedanjih podatkih naši osnovnošolci niso obremenjeni bolj kakor drugje, vprašanje pa je, kako preživljajo šolske ure. Pouk naj ne bo predvsem napor, spopad s pritiski, temveč naj bo tudi sproščeno, vedro doživljanje, kar pomeni, da je obremenitev in doživljanje obremenitve relativna stvar v veliki meri odvisna od odnosa med učitelji in učenci in od metod dela ter resničnega položaja učenca v tem procesu. Tudi to je povezano z učiteljem, njegovo osebnostjo in sposobnostjo, da razvije samoupravne odnose, ki zahtevajo nedvomno višje oblike in zahtevnejše načine dela. Takih oblik dela pa se naj študent navadi že na pedagoški kadrovski šoli, da bo že tam samoupravni soustvarjalec svojega oblikovanja, odgovoren in sposoben samostojno sodelovati; za to pa nedvomno potrebuje tudi ustrezno delovno prakso, voden staž, dobrega mentorja. To seveda niso majhne naloge, ki pa jih bo v nekaj letih dobro rešiti.

Vse to in še veliko drugega lahko razberemo iz pomembnega gradiva, ki sta ga pripravila mag. Emil Adamič in Jelica Mesesnel.

RUDI LEŠNIK

# Videti šolo v celoti

Preobrazba osnovne šole doživlja vedno najširši odmev, zato so vsaki premiki na tem področju zelo odgovorni, je poudaril dr. Iztok WINKLER, sekretar komiteja za znanost. Pravijo, da se preobrazba postopoma razvija, toda izhajati je treba iz jasnega projekta z gledane celodnevne osnovne šole, če hočemo v desetih letih doseči smoter. Če zajema prva stopnja preobrazbe nižje razrede, druga četrti in peti razred, tretja pa vse do osmega, potem je že na začetku treba natančno vedeti, kako bo vsebinsko

in organizacijsko oblikovana osemletna celodnevna šola in to v ugodnih razmerah. Glede na ta smoter je treba graditi, in pri tem upoštevati koliko zmora družba in posamezno krajevno okolje. Jasno vedeti moramo, kaj je obvezno za temeljno podlago osnovnošolca, in to tudi zagotoviti, hkrati pa spoznati možnosti, ki jih lahko razvije in uporabi še poleg tega vsaka šola. Vsaka šola je dolžna bogatiti vsebino in možnosti, ne le informirati. V tem tiči globoka samoupravna možnost in odgovornost.

# V novo rast

## BILA SEM ŠE OTROK

Kjer ima naša vas svoj najlepši kot, tam je moj dom. Bajta. Še na cesto nima vrat. Okoli moraš, če si žejen ali če bi rad vprašal, koliko je ura. Na zamreženih oknih so vedno prašne belagonije. Okoli pa malokdaj zaide tujec. Če pa le zaide, pove da je lepo. Sestero orjaških jablan, pod njimi senca, v senci čudovito zelena trava, za senco sonce in v soncu greda rož.

Po vseh domovih imajo jabljane, sence, travo, sonce in rože, a nikjer ni človeku tako — da bi sedel.

Tam, kjer ima naša vas svoj najlepši kot, tam je moj dom.

»Otrok,« zamahujejo ljudje in govore ter delajo, kot bi dete ne bilo cel človek.

»Otrok,« so zamahovali tudi nad menoj.

S priprtimi očmi sem dojemala bridkost, za katero nihče ni vedel, da mi jo je zadel. Ne vem, ali ni nihče slutil, da moram od svojega poltretjega leta še kaj drugega čutiti kot lakoto in udarce. In vendar sem bila dostikrat skoraj premajhna za težek dan. Nekje globoko sem čutila zgrešene poti svojih vzgojiteljev. Molčala sem, ker sem bila otrok in ker sem morala molčati.

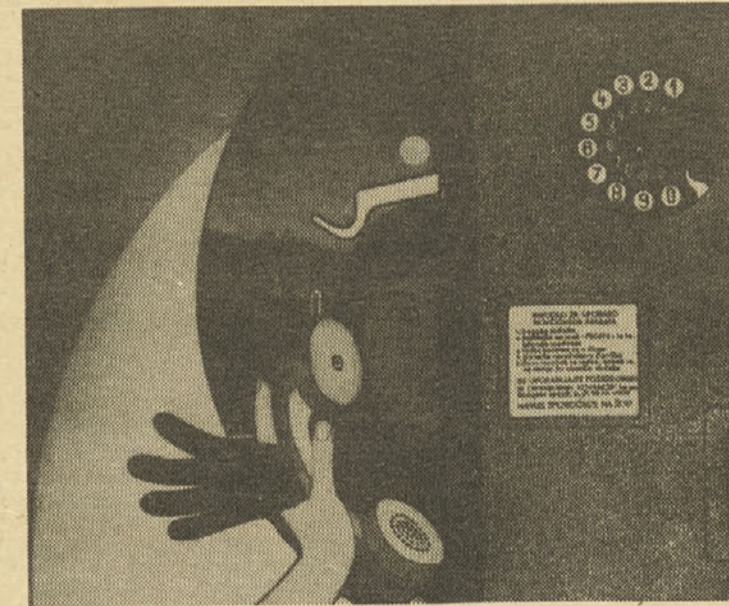
Grenkost je šla z menoj.

ANA GALE

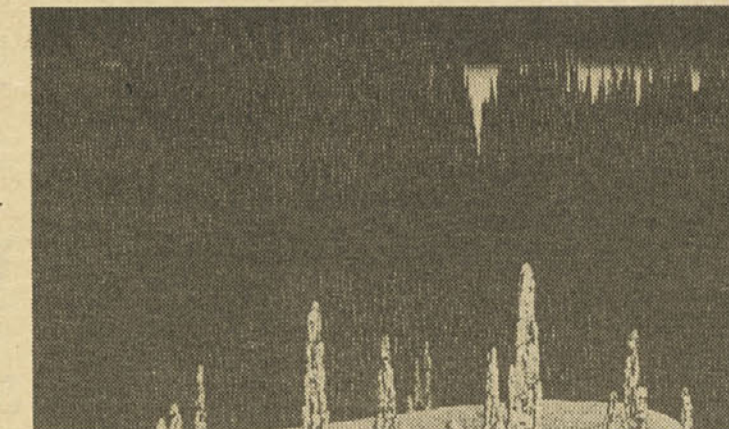
(Iz knjige *Pesmi, povesti*)



Vida Fakin: *Beg I* — olje, 1976. Glavni del umetniškega opusa akad. slikarke Fakinove prikazuje tradicionalno motiviko slovenskega slikarstva — kozolec v pokrajini. Ustvarjalka najde tu vedno nove likovne rešitve s sodobno in perečo vsebino. Zadnja leta obravnava v svojih kultiviranih slikarskih vizijah boleče stanje naše pokrajine. Valoviti griči s polji, travniki in kozolci se kakor v umni umikajo neizprosnim zahtevam stehnziranega življenja in do narave brezčutne miselnosti. — Učenci umetnice so se na mnogih likovnih natečajih s svojimi prispevki odlikovali zlasti po discipliniranem delu in barvni kulturi, ki jim jo je posredovala s temeljito teoretsko podlago.



Tinca Stegovc: *Klic* — barvna reliefna jedkanica in akvatinta, 1978. — Akad. slikarka in grafičarka Stegovcova zastopa trenutno s svojimi grafičnimi listi Slovenke na ravni jugoslovanskih likovnih umetnic v Subotici, kamor vabijo ob dnevih žena po eno avtorico iz vsake republike. V barvnem globokem tisku upodablja prizore iz vsakdanjega življenja, kjer posameznika ali skupino ljudi komponira v simbolne izpovedi o sodobnem dogajanju; tu odkriva vzajemni vpliv med človekom in njegovim okoljem. — Vzajala je mladino pri pouku grafike in drugih likovnih predmetih ob mentorsko-proučevalnem in organizacijskem strokovnem delu ter pisani besedi.



Alenka Gerlovič: *Iz cikla Glasba za kamnite orgle — Rekviem za Indijance* — polivinil acetat — lesanit, 1977. — Ta podoba akad. slikarke Gerlovičeve, zasnovana ob doživetju pokrajine v ameriškem nacionalnem parku Brice Canyon, je odziv avtorice na usodo Indijancev, ki jo je že od otroških let živo prizadevala. Slikarkine estetske, širokopotezne in monumentalne krajine vsebujejo po pretehtani kompoziciji arhitektonske elemente, po jasno odrejenih oblikah grafične in po izraziti plastičnosti še kiparske — Gerlovičeva je kot pedagoginja ob neposrednem delu z mladino opravljala pionirsko delo v reformni likovnega pouka z animatorstvom in organizacijo, s predavanji in tečajji ter slednjič z učbenikom za likovno vzgojo.

## GLAVNI ODBOR AFŽ

Januarja 1945

Danes je pa res zanimivo. Pri nas so se naselile članice Antifašističnega fronte žena Slovenije. Sedim na peči in jih opazujem. Z menoj je na peči tudi Obajdinova Rija, da, hčerka izdajalca Obajdina. Starši so ji padli pod zasluženim partizanskim strelom, otroke pa so dali družinam. »Otroci niso nič krivi,« je rekla naša mama in je vzela Rijo k nam. Naročila mi je: »Rija je zdaj naša. Le glej, da boš prijazna z njo. Obnašaj se do nje, kot da je tvoja sestra.«

Rija je prijetna deklica. Imamo jo radi. Tudi partizanke se z njo prijazno pogovarjajo.

Članice AFŽ pa ves čas pišejo in tipkajo. Pisalni stroj je zares čudovito izum. Pritisneš na tipko in že je črka narejena. Tu so Helena Puharjeva, Mira Kraigherjeva, Angelca Ocepokova, Mira Miheličeva in Zima Vrščajeva. Da, piše se Zima (Zares smešno! Gledam jih s peči in občudujem njihov čudoviti pisalni stroj.

»Metka, bi rada tipkala?« se oglasi Helena.

»O, bi, seveda bi.«

»Glej, takole se vložijo papir... zdaj pa pritiskaj na tipke.«

Iščem črko za črko. Kaj naj napišem? Napišem svoje ime in priimek. Marjeta Rogelj. O, kako lepo je natipkano! Moje ime je natipkano! To je res imenito. Tečem v kuhinjo.

»Mama, pogled! Pojdi gledat, kako znam tipkati.«

Mama gre z mano. Spet tipkam.

»O, pa znaš res tipkati.«

Mama, se oglasi Mira, povedali nam boste kaj o vzreji prašičev. O tem bom pisala v Naši ženi.

»Seveda vam bom povedala,« pravi mama.

Mama, jo milo prosim, ko bo konec vojne, mi boš kupila pisalni stroj.«

»Bom, seveda bom.«

Ko bo konec vojne, bo zares lepo. Mama mi bo kupila puško, klavir, pisalni stroj, plisirano krilo. Da, ko bo konec vojne. Bo res kdaj konec vojne? Svet brez vojne se mi zdi kot pravljica.

Hajka! zavpije partizan, ki je naglo vstopil. »Odhod čez deset minut! Zdravo!«

Helena in druge hitijo, pospravljajo v nahrbtnike in že odhajajo. Pustile so pisalni stroj, papirje, spise. Ničesar niso naročile, saj tudi niso utegnile. In tudi vedo, da ni potrebno. Še vedno smo storili, kar je bilo potrebno.

Lojze, pisalne stroje moramo skriti. Spise bom spravila jaz,« pravi mama. »Tu je še zastava, Titova slika...«

Vzamem pisalni stroj in ga nesem pod pod. Pokrijem ga s senom. Druga odnesem pod sosedov pod. Tretjega skrijem v star, osušen vodnjak. Skrivamo tudi časopise: Slovenskega poročevalca. Našo ženo... Pomaga mi tudi Rija. Ravno o pravem času smo pospravili. »Že gredo k nam. Le naj gredo, ničesar ne bodo našli!«

## MARJETA DAJČMAN

(Iz knjige *Marjetka ve, kaj je vojna. Izšla bo pri založbi Borec.*)

## SIN

Sedela je na pragu vsa otrpla od mraza, in stara, kakor je bila, ni čutila starosti. Srečna se je odzibala v hišo in mislila, kaj bo Jozeju napisala. Pozneje si je pravila, da ji je Jozej pisal tistikrat, ko ji je na miceni njivici zmrazilo nesrečno korenje.

Ljubi Jozej, zelo sem bila vesela tvojega pisma, glavno je, da si živ in zdrav, vidiš, mlad si in vse bo še dobro. O, kaj vse sem si namenila napisati, zdaj mi je pa vse zletelo iz stare glave, vse sproti pozabim. Ja, kaj sem že hotela reči, zdrava sem hvala bogu, moja ljuba kozica mi da dosti mleka, da mi res ni hudega. Za malo gospojnico sem zaklala tisto grahasto kuro, ni več nesla, mi je bilo žal, da te ni, tako pa sem jo guzala cel teden, še dobro, da se meso ni usmradiło, ni bilo hude vročine. Zdj sem se preskrbela z drvmi in drugim za zimo, le da ne bi bila prehuda in predolga, reči moram, da sem včasih kar žalostna, sem sama kot volk v gošči.

Tu se je mati zamislila, kaj mu naj še pišem, za sosedo se ni nikoli zanimala, tudi ni da bi preveč jamrala, težka bi mu delo, ker je šel od doma, naj le spozna svet, delati se bo naučil, sanje sem imela lepe, najbrž mu grboljše, kot si jaz morem zamisliti, kaj bi sicer pomenil star denar, ki sem ga v sanjah našla pod uto, nima pomena, da mu trobim, naj bo potrpežljiv in ubogljiv, zaradi besed se še ne bo spremenil, mogoče pa le ni tako slabe pameti, kot se meni stari tori zdi.

Še enkrat je vzela v roke Jozejevo pismo in spoznala, da ni nikjer naslova; kam le bi poslala pismo, viš jo, si je rekla, tako mi ni treba napisati pisma do konca.

Res je prišla blaga zima, mati se je grela ob peči, pometla sneg pred hišo, napravila gaz do ceste, stopila kdaj v dolino po sol in sladkor, porbrkljala po kuhinji, pokukala skozi zasneženo okno, od kod se le vzame toliko snega. Ni mi nikdar prizadejal skrbi ne rekel žal besede, se je včasih spomnila na Jozeja.

Prišla je tudi pomlad, nato poletje, jesen, znova zima. Da bi le ne bila hujša kakor druge krati!

Spet so se nekajkrat zvrstili lepi letni čas, bogve kdaj je že bilo, ko ji je koza pomendrala in popasla vrt, kdaj že ji je na njivi zmrazilo nesrečno korenje!

Tolko let je že minilo, da so se drevesa pred hišo razrasla v prave velikane, mati se je še bolj postarala, kaj se ne bi, in nekoliko spremenila svoje življenje. V hišo je preselila kozo, da je imela mleko pri roki, se grela na pragu in pustila, da ji je kozica popasla vrt in miceno njivico, ji obglodala drevesa, saj nekaj pa mora jesti, koza pri gobcu molže. Ni se več trudila: pobrala je kako hruško ali jabolko, če ji je že ravno padlo pred noge, drugače pa sedela na pragu in se grela na soncu, glinasto pipo je že zdavnaj razbila, nove si ni preiskrbela, zato tudi kadila ni več. Prišla je dolga in huda zima.

## IVANKA HERGOLD

(Iz knjige *Vse imaš od mene*)

Pripravila: BERTA GOLOB

## V TUJINI

To niso mehke trave,  
to kamenit je tlak,  
to niso rosne daljave,  
to ulic tesni je trak!

In tam, kjer polno rož je,  
so moje sanje zdaj  
in sladko domotožje  
me kliče tja nazaj.

Iz njiv poganja žito,  
iz src poganja moč.  
Brez sonca tu so dnevi,  
brez zvezd je moja noč!  
VIDA JERAJ

## DVE SMERI

Molčeca debla  
rastejo navzgor.  
Miren, vztrajen dež  
navpično pada.  
Dve smeri, druga proti drugi,  
druga mimo druge.  
Kaplja  
je trčila ob vejo,  
razlomljena,  
vsa razpršena  
spolzi navzdol.  
A v zemlji  
razbita  
poišče skrito  
hlepeča usta korenin  
in napoji drevo.  
Za rast  
v dve smeri.

ALENKA GLAZER  
(iz zbirke *Ujma*)

## NA MAMA, KER SI ŽIVA!

... Ko sta pozvonili, so se naenkrat odprla vrata. Med vrati je stal star mož in Urška in Tatjana nista dobro vedeli, zakaj sta se ustrašili. Prva se je znašla Tatjana in rekla: »Prosim, ali stanuje tukaj tovarišica Rezka Kogovšek?«

»Kakšna šala pa je to?« je ostro vprašal mož. Urška spet ni vedela, zakaj se ji je tresel glas, ko je rekla: »Radi bi ji čestitali za osmi marec. Taborniki smo, veste.«

Nekaj časa so vsi trije molčali, potem pa je stari mož tiho rekel: »Včeraj je umrla, vesta.«

Na stopnišču je postalo čisto tiho in Urški je srce razbijalo visoko gori v vratu. Potem je stari mož iztegnil roko, vzel od Urške voščilnico in rekel: »Pa vseeno lepa hvala. Pridni punčki sta.« In vrata so se zaprla.

Joj, kako je Urška tekla domov! Morala je takoj, ampak res takoj videti svojo mamo. Hotela ji je tudi nekaj dati, ampak v cvetličarnah je bila taka vrsta, da je rep stal prav na cesto in bilo je res nemogoče, da bi toliko časa čakala. Podobno je bilo v papirnici in v trgovini s steklenino, samo pri pepelnikih ni bilo toliko ljudi in Urška je kupila pepelnik, tak lep, zelen kot mah, kot nalašč za njeno mamo, čeprav ni dosti kadila. In še mar ji ni bilo, da je dala zanj skoraj vsó žepnino. Potem je kot veter tekla domov in planila v kuhinjo, naravnost k svoji mami — samo tam je bil Andrej in ji razkladal nekaj o progresistih. Res je živ obup, če imaš brata, ki misli, da je tvoja mama samo njegova mama. Nekaj časa je stala poleg mame, ker pa Andrej le ni končal, ji je položila pepelnik v naročje in rekla: »Na, mama, ker si živa!« In je stekla iz kuhinje po stopnicah prav v garažo, kajti ni bolj zoprnega, kot če se jočeš in drugi to vidiš.

POLONCA KOVAČ

(Odlomek iz črtice; *Kurirček* 7-1978)

# Mladi o osmem marcu



Tinca Stegovec: Ob morju, barvna jedkanica in akvatinta 1977

čestitke« in jih poslali vsem ženskam — tistim ki so blizu in daleč. Zakaj pa ne? Vendar — to je le formalnost, ki je vsaka vesela, čeprav je kar tako...

Svoji mami bom kupila šopek zvončkov, teloha ali narcis. To bo moja zahvala za vse jutranje »Vstani! Vstani!« za vse zajtrke, za vse skrbi. Podarila ji bom šopek in vsadila vanj svojo ljubezen. Kaj bi z razkošnimi darili? Kaj bi razmetavala denar, ki ga tako nimam veliko. Samo majhen cvet, da se spomnim maminega dne, da ji polepšam praznik, pa čeprav le zaradi osmega marca...

Naše mame niso zahtevne. Kje pa. Saj ne želijo veliko. Samo malo pozornosti, zato pa je dovolj cvetje, prijazna beseda, pomoč. Res, da to še zdaleč ni dovolj! In dovolj ne bi moglo biti nikdar, saj tega, kar so za nas storile mame, ne moreš poplačati z ničimer. Tudi možje, ki kupujejo draga darila, da se v službi lahko pohvalijo pred sodelavci: »Jaz pa sem kupil svoji ženi zlat prstan,« se s tem še niso oddolžili za njeno ljubezen, dobroto, in trud. Saj

namim nič proti takim prstanom in podobnim darilom. Zakaj? Če ima kdo dovolj denarja in si lahko privoščiti tudi večje izdatke, potem prav. Toda boli me, zares me boli, ker ljudje včasih to posplošujejo in mislijo, da morajo kupovati velike stvari. Vsakdo pa si tega ne more privoščiti. Saj si predstavljate, kako neprijetno se mora počutiti mož z malo tanjšo denarnico, ko se kolega pred njim postavlja, s čim vse bo razveselil (?) svojo najdražjo (zares je draga!)...

»Danes je vse to že preveč skomercializirano. Prav zabavno je opazovati moške, ko na praznični dan hitijo po mestnih ulicah z velikimi zavoji v rokah, iz cvetličarne in v cvetličarno, iz trgovine v trgovino. Nekateri iz resničnega čustva, drugi kar tako, zaradi lepšega. Ker morajo,« pripoveduje in se smehlja maturantka Mihaela Matul.

Prav vsaka — pa tudi vsak — mora nekaj občutiti ob tem dnevu. Nekaj ti mora pomeniti. Nekaj ti mora predstavljati. Lahko tudi nič. A nekaj vendar pričakuješ od osmega marca, če tudi samo zato, ker je osmi marec.

»Veliko mi pomeni, če imam ob sebi človeka, ki me osrečuje, mi pomaga in me razume vse leto, ob dnevu žena pa mi podari šopek, ali pa tudi ne. Bolj pomembno je, da ob njem občutim, da sem enakopravna z njim, sposobna odločati po svoje in ne po volji, ki bi mi jo drugi vsiljevali,« nadaljuje Mihaela.

»Ko sem bila še majhna, mi je pomenil ta praznik vse kaj drugega. Obiskovala sem še vrtec, skupaj smo izdelovali za naše mame voščila in nabirali zvončke. Koliko truda in otroške ljubezni smo vložili v to. In potem smo nastopili za mamice. Mami se je kar zalesketalo v oči, tako je bila ganjena. To so bili lepi trenutki. Zanj, ki so ji največ pomenila pristna otroška čustva, in zame, ki sem bila srečna, ker sem nastopila in sama nekaj naredila. Obe sva bili srečni. Zdej, pri mojih osemnajstih, sva si že preveč odtujeni, da bi mogli to še enkrat podoživeti... Danes je drugače, vsaka praznuje zase. Vse se pač spreminja. Vendar je tudi tako lepo. Rada bi, da osmi marec ljudem ne bi pomenil samo tistega enega dne, ob katerem ljudje že iz navade razmetavajo denar, temveč da bi spoznali veliko vrednost žena in mater, da bi se trudili in jim pomagali v njihovi skrbi za otroke in može. Naj bi jih razumeli in upoštevali vse leto. S tem bi jim omogočili mnogo lepši in svetlejši osmi marec, kot pa je marsikje danes.«

Petnajstletna Mika pravi, da je še premlada, da bi praznovala ta dan. Ne zaveda se še dovolj, da je to tudi njen praznik. »Ne pomeni mi veliko, samo nekaj malega. Najlepše, najprisernejše je, če se te kdo spomni s kakšno rožico. Ni mi do velikih daril in ponočevanja. Najbolj bom vesela, če se bodo v razredu naši sošolci spomnili na nas.«

Res, prav prijeto je, če sošolci in dekleta s čim presenetijo. Vsak dan so skupaj, fantje ponavadi zelo živahni, tu in tam jih celo vidiš, kako se stepajo ob 8. marcu pa so vsi drugačni, nekako bolj resni.

»Dan žena mi pomeni malo,

morda celo zelo malo. Premalo dojemam njegov pomen, morda zato, ker se mi zdi, da dandanes njegova vloga večkrat ne seže dlje kot do dragih daril in veseljačenja,« ugotavlja osemnajstletna Alenka Uran. »Zelo prav so storile tiste delovne organizacije, ki so denar, namenjen za dan žena, prispevale za gradnjo novega vrtca; skratka — za izboljšanje delovnih in življenjskih razmer svojih delavk. Hkrati sem prepričana, da mnoge ženske še danes ne morejo zaživeti enakopravno z



Zdenka Topolovec: »Ne maram za želodec škodljivih veselje...«

moškimi — mnoge so še danes tako ekonomsko kot tudi drugače podrejene svojim »boljšim ali slabšim« polovicam. Še več bi lahko razpravljali o tem, ne le ob dnevu žena, temveč vse leto; zato ni prav, da namenimo ženam samo en dan v letu. To še zdaleč ni enakopravnost!«

Tako pravijo dekleta, s katerimi bo morda že jutri tako, kot je sedaj z njihovimi mamami. Vsaka po svoje občuti ta praznik, pa vendar je marsikaj podobno...

In za konec smo povprašali še fanta, maturanta Zmaga Goloba, kaj mu pomeni dan žena. Saj vendar živi med ženskami, pa ne more kar z zaprtimi očmi mito tega praznika.

»Meni — moškemu ne pomeni osmi marec pravzaprav nič. Saj sem že tako navajen, da ženske vedno dobivajo darila. Pa saj je prav tako, zaslužijo jih. Ni mi všeč, da je praznik sedaj zgolj formalnost. Prepogosto pozabljamo ali sploh ne vemo, kako je dan žena nastal, se razvijal. Tudi sam ne vem tega. Nekaj v zvezi z AFŽ ali kako je že bilo...«

Osmega marca se navsezadnje le vsi veselimo. Mame in žene, pa seveda dekleta in deklice so vesele šopkov, skromnih daril, prijeto jim je najbrž tudi opazovati može ob štedilniku! Pa tudi moški smo veseli tega dne. Imamo vsaj razlog. »da si ga privoščimo«. Seveda skupaj z ženskami. Saj bi jim bilo pust, če bi proslavljale kar same!

Meni je zelo všeč, če pripravijo moški v manjših kolektivih presenečenja za svoje sodelavke. Tudi mi v razredu se bomo izkazali do svojih sošolk!«

Dekleta in fant so povedali svoje. Povedali so dovolj, pa tudi to, da jim ni prav nič do tistih razkošnih, velikih daril, ki so že prešla v navado, da z njimi zaznamujemo ta praznik. Mladi rod je odločno proti temu. »Samo majhno pozornost želimo,« so rekla dekleta. Tako je prav. Če pravijo tako mladi, potem je res čas, da prekinemo s »razsipno« tradicijo in praznujemo dan žena z delovnimi uspehi — še bolj, kot je to danes.

In še nekaj! Skoraj nihče, s ka-

terimi sem se pogovarjala, pravzaprav res nihče ne ve, kako je nastal ta praznik, kako se je razvil, zakaj, kdaj, kje. Smešno, mar ne? Tudi sama, odkrito povem, da ne vem. Zaman sem brskala po knjižnici, da bi našla kakšne zapise, podatke o razvoju tega praznika. Prav gotovo kje kaj piše, le našla nisem ničesar. Kar ne morem se sprizajziti s tem, da ne vemo skoraj nič ali pa tako zelo malo o 8. marcu. Tako vsakdanji postaja, da ne razmišljamo več o njegovem izvoru.



Mihaela Matul: »Največ mi pomeni, če imam ob sebi človeka, ki me osrečuje, mi pomaga in me razume vse leto.«



Alenka Uran: »Premalo dojemam pomen in globino tega praznika.« (Foto: Lučka Lešnik)

## Vesela je šopka

Zdenka Topolovec dela približno trideset let v pedagoškem poklicu. Že dolgo poučuje na Osnovni šoli Ludvik Pliberek v Mariboru. Ne le tretješolci, ki jim je razredničarka, vsi učenci jo dobro poznajo. Vedno rada pomaga pri organizaciji šolskih prireditvev, vodi dramsko in recitacijsko sekcijo, več let je bila mentorica pionirske organizacije.

»Zelo rada delam z mladino. Tako se počutim vedno mlada, nikoli mi ni dolgčas, vedno je kaj novega. Oja, med poukom in prostovoljnimi dejavnostmi je kar precejšnja razlika. Pri pouku so vsi nekako utesnjeni, pri krožku pa se sprošijo. Šele tam jih lahko dobera spoznam. Vsak otrok je nekaj posebnega. V vsakem je nekaj dobrega, tudi v tistem, ki mu pravimo »večni problem«. Samo približati se mu moraš pravilno. To je marsikdaj zelo težko. Mene pa najbolj zanima prav to spoznavanje in odkrivanje novega. Srečna sem, ko vidim, da sem nekomu pomagala, da sem mu bila potrebna,« pripoveduje navdušeno. »Še nikdar mi ni bilo žal, da sem si izbrala ta poklic. Saj so bile tudi že neprijetnosti, toda te se pojavijo občasno, v vsakem poklicu. Srečna sem, da sem učiteljica, pa tudi ponosna! Toplo mi je pri srcu, ko srečam včasih svoje nekdanje učence, zdaj že odrasle, ki so se že usposobili za poklic. Najbrž obdajo vsakega učitelja ob takih srečanjih posebno prijetni občutki. Tudi moja mama je bila učiteljica, pa sem se zgledevala kar po njej. Lepo je biti učitelj. Tudi otroci so priserčni...«

Večkrat govorimo, da je danes mladina »pokvarjena«. Ne vem, če je to res. Zgodi se sicer, da kdo zaide na kriva pota, drugače pa niso nič slabši, kot smo bili nekdanj mi. Posebno mlajši znajo biti tako iskreni. Velikokrat me presenetijo. Če drugače ne, vsako leto znova ob dnevu žena. Ta praznik je zame nekaj posebnega, tedaj vse ženske občutimo, da naše delo na vseh mogočih področjih ni prezrto, da nas imajo radi. In vsaka si želi majhne pozornosti.

Tudi če imam še tako razgrajški razred, so na ta dan vsi drugačni. Lepo tiho me pričakajo v razredu, potem mi drug za drugim voščijo. Tisti, stiski rok, topli, iskreni pogledi, majhen šopek — to je nekaj najlepšega.

Seveda smo vse ženske vesele, če nam ob tem prazniku tudi sodelavci ali možje pripravijo kakšno presenečenje. Ze to je dovolj, da nas vsaj za en dan razbremenijo obveznosti. Še malo pa mi ne ugajajo tiste veselice do jutranjih ur, ko je vse pijano. To — vsaj zame — pokvari vse.«

Res ni treba veliko. Pravzaprav — nič. Nobenih bogatih daril, ki so pač zato, da so, niti hrupnih veseljačenj. Ze šopek zvončkov, nabranih ob gozdu, je včasih dovolj. Dovolj, da človeka osreči. Lepo je takim, ki najdejo srečo tudi v majhnih stvareh — ob pogledu na veselo šolarje, prijaznih besedah, spomladanskih šopkih... Srečni so ti ljudje. Kajne, tovarišica Zdenka? Pripravila LUČKA LEŠNIK

Razkošna darila so neumnost  
Praznik žensk in enakopravnosti  
Tudi moški praznujejo  
Konec »razsipne« tradicije,  
praznujmo z delovnimi dosežki  
Kako se je sploh »rodil« dan

»Vsako leto raje čakamo na praznik naših mam, tet in babic. Eni zato, da se lahko na ta dan pošteno napijejo, drugi zato, ker voli — vsaj deklet — ne sprašujejo. Tretji se zares veselijo, da bodo lahko mami enkrat v letu pomili posodo in pometli po kuhinji,« razmišlja sedemnajstletna Darja Remsko. »Naš sosed mami vse leto govori, naj počaka, da bo prišel njen praznik, potem ji bo res pomagal, ji pospravil stanovanje. In mame so seveda vesele pomite posode, kajne? En dan v letu se vsi vrtimo okrog njih.

Ampak — zakaj sploh je ta praznik? Od kdaj? Njegov pomen?

Eh — saj je vseeno. Še mame ne vedo, zakaj bi bilo treba vedeti nam. Nakupili bomo razglednic, nanje napisali »iskrene

## Prva čestitka

»Kaj mi pomeni dan žena? Saj ne vem. Nikoli nisem razmišljala. Zakaj ga sploh praznujemo? Od kdaj? Zakaj prav osmega marca? Vsa ta vprašanja so splošna, toda nanje skoraj ne znam odgovoriti. Osmi marec je pač osmi marec, je dan žena, ki vsaki ženski, četudi ne ve, kako »se je rodil« ta praznik, veliko (ali malo) pomeni. Takrat ženska čuti, da je potrebna in pomembna, čuti, da jo imajo radi. Vsi se posvečajo le njej. Žal, navadno le enkrat v letu,« razmišlja Ladislava Lesjak, sekretarka Občinske konference Zveze socialistične mladine Slovenije v Mariboru. Lada je zelo zgodaj začela svojo družbenopolitično dejavnost. Že v osnovni šoli je delala v mladinski organizaciji, v marksističnem krožku in klubu OZN. V vzgojiteljski šoli je prevzela odgovorno nalogo — bila je predsednica mladine. Ko je bila že v službi, vzgojiteljice sploh niso imele svoje osnovne organizacije ZSMS, je bila prav Lada pobudnica za njeno ustanovitev.

»Zavzemati se moramo, da bodo še posebno dekleta bolj sodelovala v družbenopolitičnem delu in se zanj usposabljala. Morda je prav zdaj — ob ženskem prazniku — primeren trenutek, da to spet poudarimo.« Tudi na tem področju se je v zadnjih letih marsikaj izboljšalo, še vedno pa ne smemo biti zadovoljni.

»Sama sem sicer še mlada zato ne vem natanko, kako so ta dan proslavljali nekoč. Zdi se mi, da so ga še pred leti ženske in seveda moški obhajali po lokalnih in na debelo zapravljali. Danes se praznovanje vse pogosteje kaže v delovnih uspehih. To mi je zelo všeč, saj je ženska samoupravljalka in ne le gospodinja in mati. Toda — biti mati — to je naše največje in najlepše poslanstvo, ki ga ni mogoče enačiti z ničimer. Na to večkrat pozabljamo, posebno še danes, v tem hitrem ritmu razvoja. Spominjam se svojih ranih otroških let. Ob osmem

marcu sem zbrala denar in kupila mami majhno lončnico. Bila je je vesela. Sama pa niti vedela nisem, zakaj sem ji čestitala. Zato, ker so to storili tudi drugi, ker »je bilo pač treba«. Tako je bilo takrat. Kasneje sem vse bolj dojemala, kaj je mati, da je to njen praznik in potem tudi moje čestitke niso bile več samo zato, da so pač bile.«

Lada je vzgojiteljica. To je izrazito ženski poklic. Tako nežen, materinski...

»Poklic vzgojiteljice mi je zelo pri srcu. Ze zgodaj sem se odločila zanj. Ni mi žal. Veliko lepega sem doživela ob teh prijetnih »kratkohlačnikih«. In ob dnevu žena so mi vedno voščili. Nekateri starši so kupovali darila — ne ravno poceni, da mi je bilo skoraj neprijetno. Saj vem, hoteli so samo dobro. Toda — takšna darila so nesmisel! Najlepše darilo za žensko je lepa beseda, lepa cvetica. To je dovolj. Samo, da čutiš pozornost. To ti je priznanje za ves trud. Najbolj vesela sem bila, ko mi je kak otrok prinesel kaj svojega, kar je naredil doma, ali pa šopek pomladnega cvetja.«

Ko je deklica še mlada, ko vsako leto znova in znova čestita mami ob njenem prazniku, se niti ne zaveda, da bo nekoč 8. marec tudi njen praznik...

»Res je. Potem pa pride, kakor pride v življenju prav vse, kar mora priti. Pred šestimi leti, ko sem jih imela osemnajst, sem dobila svojo prvo čestitko za dan žena. Nek poseben občutek me je spreletel. Nekaj lepega, toplega. Saj ne znam povedati. Takrat sem se zavedala, da sem tudi sama že ženska...«

In kakšen bo Ladin letošnji osmi marec? Takole napreduje: »Zvečer bom šla na koncert in praznovala svoj dan le v ožjem krogu. To mi je najbolj všeč. Ne ugajajo mi tista razvpita praznovanja s popivanji, pa tudi dragocena darila ne. Samo čestitka, roža. To je najlepše.«

## V imenu neke generacije

Šel je popotnik skozi povojni vek in srečal se je z generacijo učiteljev, ki še danes s pedagoškim optimizmom opravljajo pomembno družbeno poslanstvo: vzgaja in izobražuje mlade ljudi v napredne člane naše socialistične domovine. Vse družbene spremembe po vojni so terjale nenehne vsebinske spremembe tudi v šolstvu. Veliko zavesti in notranjega žara je bilo potrebno povojnemu učitelju, ki se je loteval vzgojnoizobraževalnega dela, uvajal nove učne načrte in predmete, uveljavljal nove učbenike, uresničeval reforme, gradil nov šolski sistem za potrebe današnjega časa.

Povojni učiteljski rod se je koval v nenehnem spopadu z ostanki stare miselnosti, s starimi predsodki. Kot zavedni člani družbe so učitelji delali na vseh področjih povojnega življenja. Udarne akcije za obnovo porušene domovine, kulturnoprosvetno delo v šoli in zunaj nje, družbenopolitično delo (ponavadi so ga opravljali ob nedeljah) je bilo sestavina njihovih obveznosti. To velja posebno za učitelje, ki so delali na vasi. Bili so učitelji — kulturni delavci in politiki.

Tedaj še nismo poznali normativov pa tudi nadur za delo v obšolskih dejavnostih (ali za politično in samoupravno dejavnost) niso plačevali. Tudi »točk« za prekomerni pouk ni bilo. Učitelj je velikokrat opravil dopolnilno delo v oddelku s kombiniranim poukom, popoldne pa je poučeval še v »čistem« razredu. Tako je bilo ob sobotah pa tudi ob nedeljah. Vse to je opravljal učitelj z veliko delovno vneto in navajal učence k delavnosti.

Učiteljski poklic spada prav gotovo med najpomembnejše družbene dejavnosti, saj pripravljamo mladino, da bo prevzela opravila in naloge starejših. Ob vsej tej družbeni vlogi pa je v primerjavi z drugimi — tudi intelektualnimi poklici še vedno zapostavljen in manj ovrednoten. Če vsa povojna leta se potrjuje stara resnica, ki je bila poudarjena tudi ob jubileju ljubljanske pedagoške akademije: »Glavno plačilo za našo delo je zavest, da smo pošteno opravili svojo dolžnost, da smo otroku ne samo učitelj, temveč tudi vzgojitelj in vodnik v najbolj občutljivih letih, ko se oblikuje osebnost, ki se razvija v svobodni, socialistični družbi; le-ta se ni nikdar odrekla humanim odnosom med ljudmi in jim kljub nekaterim težavam prav sedaj daje večjo veljavo in pomen.«

In delavci v drugih poklicih? Ali upoštevajo to »spodbudo«?

Kaj vse je moral pretrpeti povojni učitelj, posebno potem, ko so začeli prihajati na šole diplomanti pedagoških akademij. Očitki o pomanjkljivi izobrazbi so bili in so še na dnevnem redu. Učitelji z dolgoletno prakso naj bi si, ne glede na starost in družinske razmere, pridobili višjo izobrazbo. Ker so imeli samo leto študija manj (učiteljska so imela povečini pet letnikov), so morali slišati marsikatero grenko in še sedaj jim odtegujejo denar »zaradi pomanjkljive izobrazbe«. Ob takem vrednotenju učitelja (tudi s tridesetletno prakso) ne more napredovati, medtem ko si delavci v drugih delovnih organizacijah lahko pridobijo z delom in ob delu visoko strokovno usposobljenost.

Ob uvedbi osemletke takih očitkov še ni bilo. Takrat so prejšnji učitelji ljudske šole poučevali tudi posamezne predmete, čeprav zanje niso bili posebej usposobljeni. Zakaj tolikšna uvidenost? Odgovor je na dlani: tedaj pač ni bilo dovolj učiteljev z ustrežno formalno izobrazbo. Sedaj lahko poučujejo učitelji s srednjo izobrazbo predmetni pouk le na šolah, oddaljenih od središč.

Kaj pa minulo delo? Učitelji, ki so se upokojili kmalu po vojni, so imeli tudi 80 % dodatka za minulo delo. Sedaj znaša ta dodatek le 12 %. Lahko se zgodi, da ga drugo leto ne bo več — ali pa se bo morda zvišal!

Podobno je z leti, ki so upoštevana pri višini pokojnine. Nekaj časa je veljalo poprečje enega leta, potem treh, petih, desetih let. Prav učitelj je pri upoštevanju desetletnega poprečja zelo prizadet, ker so bili njegovi osebni dohodki v preteklosti še manjši. Če doseže dovolj let, znaša njegova pokojnina poprečni osebni dohodek. Pokojnine takih učiteljev so torej poprečno od 4000 do 5000 din.

In še o vrednotenju učiteljevega dela na predmetni in razredni stopnji. Znano je, da poučuje na razredni stopnji še precej učiteljev prvih povojnih generacij. Ne glede na enotno zasnovano osnovno šolo je delo učitelja na razredni stopnji slabše ovrednoteno kot delo njegovega kolega na predmetni stopnji. Osebni dohodki se razlikujejo za približno 600 din. Učiteljem razrednega pouka (med temi je precej starejših povojnih učiteljev), ki nimajo višje izobrazbe, ponekod še dodatno znižajo osebne dohodke, čeprav to ni zakonito. Skrajni čas je, da bi o tem spregovorila prosvetno pedagoška služba. Zaradi vsega tega ima učitelj pred upokojitvijo le nekoliko višje osebne dohodke kot začetnik na predmetni stopnji, posebno, če kolektiv ne oceni, da je njegovo delo nadpoprečno kakovostno.

Pišemo leto 1979. Nekateri povojni učitelji so že odšli iz šol, drugi bodo upokojeni v dveh, treh letih. Med temi so tudi taki, ki so postali učitelji še pred drugo svetovno vojno in se med okupacijo niso hoteli udinjati tujim oblastnikom. Še vedno morajo delati, ker jim »manjkajo leta«. Ti učitelji so tako ali drugače zapostavljeni. Prav bi bilo, da bi vsaj zdaj odpravili take nepravilnosti.

V Prosvetnem delavcu beremo: »Letošnji diplomanti odhajajo v naše vzgojnoizobraževalne organizacije prav v času, ko zapuščajo šole še zadnji učitelji, ki so nosili veliko breme med NOB in prvih povojnih letih obnove porušene domovine. V času, ko bi jim morali stati ob strani z znanjem in izkušnjami mnogi učitelji, ki so postali žrtve okupatorjevega nasilja in izdajalskega delovanja domače reakcije. In vendar, tako kot so v daljni preteklosti mnogi mladi učitelji brez izkušenj, brez mentorjev in svetovalcev jasno videli svojo pot, spoznali svoje naloge v vzgoji mladih rodov, tako upamo, še več, prepričani smo, da boste tudi vi nadaljevali njihovo delo in se z vsem žarom, ali kot smo včasih rekli, polni pedagoškega erosa, storili vse, da bomo našo mladino vzgojili v zavedne, predane člane naše velike socialistične družine slovenskega naroda in vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti.« Tako pedagoška akademija mladim učiteljem na pot. Vse lepo in prav, toda: Kdo bo povojnim učiteljem povrnil izgubljeno? Večina jih je upokojenih. Nekateri so zagrenjeni in razočarani, Nemesto zahvale — posmeh, čes? Zakaj pa si vztrajal v prosveti?

Priznajmo: mnogo pedagoškega optimizma je bilo v njih, da so vzdržali povojne napore, ob zahtevnem delu učitelja, kulturnega delavca in aktivista.

Se je čas, da se popravi krivica vsaj tistim povojnim učiteljem, ki še vedno delajo v prosvetni stroki. Prav zdaj pripravlja Sindikat delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti enotnejša merila za nagrajevanje šolskih delavcev, pri tem pa naj bi sodelovale strokovne službe, kadrovske šole in Republiški komite za vzgojo in izobraževanje. Prav gotovo so pred odgovorno nalogo pripraviti merila, ki bodo pravična za vse delavce — se pravi — tudi za starejše. Učiteljevo delo bi morali nenehno spodbujati z nagrajevanjem, kajti tudi mladi morajo biti za prizadevanje delo primerno nagrajeni — toda ne na račun tistih, ki so pred upokojitvijo in so povojni opravili pionirsko delo v vzgoji in izobraževanju.

TONE KEBE

## Osnovna šola še nadalje v rokah žensk

Če vstopiš v katerikoli slovensko osnovno šolo, ti je takoj jasno, da so v njej zaposlene povečini ženske. Le tu in tam zagledaš kak moški obraz. Za našo republiko je značilno, pomanjkanje učiteljev v osnovnih šolah, pa tudi neustrezno razmerje med učitelji in učiteljicami v teh šolah. Na osnovnih šolah poučuje le 20 odstotkov moških. Ta odstotek se ponavlja že od leta 1973, odkar pedagoški inštitut spremlja kadrovska situacija z raziskavo poklicna in regionalna migracija učiteljev v osnovnih šolah. Seveda je to razmerje po posameznih občinah različno.

Pa si najprej ogledimo, kje imajo najmanj zaposlenih moških učiteljev v občini! (Vsi po-

datki, ki jih navajamo v prispevku, kažejo stanje junija 1977). Manj kot 10 % moških učiteljev med vsemi učitelji v občini je v štirih občinah in sicer: v Trbovljah (8,9 %), Postojni (9,0 %), Ilirski Bistrici (9,6 %) in Piranu (9,7 %). Še vedno pod poprečjem, od 10 % do 15 %, moških učiteljev imajo v ljubljanskih občinah, nadalje v občinah Domžale, Izola, Sežana, Hrastnik, Mozirje, Ravne na Koroškem, Radlje ob Dravi in Maribor.

Le osem slovenskih občin ima v osnovnih šolah zaposlenih četrtno in več moških učiteljev. To so občine: Litija (27 %), Tržič (34,2 %), Jesenice (25,2 %), Šentjur pri Celju (34,3 %), Murska Sobota (27,7 %), Lendava

(25,8 %), Tolmin (24,8 %), Škofja Loka (24,2 %) in Trebnje (24,0 %).

Slovenijo smo razdelili na štirinajst področij, ki si glede na to, koliko je na določenem območju moških učiteljev, sledijo takole: najmanjši delež moških med učitelji je na Krasu (11,5 %), v Zasavju (12,6 % in Primorju (13,7 %); Koroška, centralna Slovenija in mariborsko območje jih imajo okoli 16 %; 18 % ali 19 % zasledimo na Dolenjskem in na celjskem območju od 20 % do 22 % moških učiteljev pa je zaposlenih na Kočevskem v Belo krajino, na Gorenjskem v severni Primorski, na ptujskem območju; največ moških učiteljev je na Kozjanskem (23,5 %) in na območju Murske Sobotice (27 %).

Zanimivo pa je, kakšno je razmerje med številom moških in žensk, ki zapustijo osnovne šole ali pa se na njih nanovo zaposlijo. Številke povedo tole: delovno razmerje je v šolskem letu 1976—77 prekinilo 889 učiteljev, od tega 245 moških ali 27,6 %. Osnovne šole so v začetku šolskega leta 1977—78 na novo zaposlile 1230 učiteljev, med katerimi je bilo 284 moških, kar pomeni 23,1 %. To pomeni, da se manjša delež moških v celotni populaciji osnovnošolskih učiteljev v Sloveniji. To še posebej potrjujejo rezultati globlje analize, kjer vidimo, da se večina učiteljic, ki so prekinile delovno razmerje, ponovno zaposli na osnovni šoli (v drugem kraju), da pa moški pogosteje iščejo novo zaposlitev v drugih vzgojnoizobraževalnih organizacijah, družbenih dejavnostih ali v gospodarstvu.

Bolj kot drugod so prekinjali delovno razmerje moški na mariborskem območju (odšlo jih je 39,4 %), na Kočevskem (33,3 %), severni Primorski, na ptujskem območju in na območju Murske Sobotice (na vseh treh področjih je odšlo 31 % moških), na Dolenjskem (30,4 %) in na Koroškem (30 %).

Največ moških učiteljev se je zaposlilo na naslednjih območjih: Murska Sobota (36,7 %), Dolenjska (29,4 %), ptujsko območje (27,4 %) in mariborsko področje (26,3 %).

Ugotovljamo, da je mariborskega območja, z območja Murske Sobotice, z Dolenjskega in ptujskega območja odšlo veliko moških učiteljev, hkrati pa tudi to, da se jih je veliko zaposlilo na novo. Moških učiteljev pa je po letu 1977 manj na Kočevskem (odšlo 31,1 %, prišlo 13,2 %) in na Krasu (odšlo 23,3 %, prišlo 12,5 %).

Podatki kažejo da so npr. v občini Logatec prekinili delovno razmerje samo moški, in to polovica vseh moških učiteljev v občini, več kot četrtnina moških je odšlo v občini Piran, Postojna, Ilirska Bistrica in Maribor, četrtnina ša v Velenju in Dravogradu. Drugod je moških manjši odstotek.

Več moških se je zaposlilo kot



Dr. Zlata Vokač

## Prva doktorica literarnih ved v Sloveniji

Zlata Vokač je letošnjega 22. januarja na Filozofski fakulteti v Zagrebu uspešno obrnila doktorsko disertacijo s tezo: Evropski izvori Grinove fantastike.

Kdo je Zlata Vokač? Med svojimi študenti zelo priljubljena predavateljica, objektivna in razumevajoča, v svojem domačem okolju znana kot skromna, vedno nasmejana, v strokovnih krogih pa cenjena kot ena najbolj priznanih rusistk pri nas. Izhaja iz stare učiteljske družine. Rojena je bila v Murski Soboti leta 1926. V najbolj krivem obdobju naše zgodovine, med 2. svetovno vojno, je bila kot mlado dekle, staro šele 15 let, izseljena tako kot mnogi drugi zavedni Slovenci. Šele po osvoboditvi, ko se je ponovno vrnila v Maribor, je nadaljevala šolanje na I. gimnaziji, kjer je leta 1947 maturirala. Še isto leto je nadaljevala študij na Filozofski fakulteti, na oddelku za ruski jezik in svetovno književnost. Precej naslednjih let je poučevala po srednjih šolah po vsej Sloveniji, od Kamnika, Slovenske Bistrice do

Maribora, kjer se je končno ustalila. Že dvajset let poučuje na VEKŠ ruski poslovni jezik, na pedagoški akademiji pa rusko književnost. Svoje strokovne članke in razprave o ruski književnosti pa objavlja v reviji Dialogi.

Leta 1973 je zagovarjala na Filološki fakulteti v Beogradu magistrsko nalogo Poetika Konstatina Paustovskega. Od leta 1976 dalje pa sodeluje pri znanstvenem projektu Ruska avantgarda, ki ga vodi Inštitut za znanost in književnost v Zagrebu.

Uvod v temo, s katero je doktorirala, je njeno predavanje Aleksander Grin in revolucija, s tem se je predstavila na mednarodnem simpoziju o ruski avantgardi, ki ga je organiziral Inštitut za znanost o književnosti v Zagrebu od 11. do 18. novembra lani. Predavanje Aleksander Grin in revolucija je vzbudilo precej pozornosti, predvsem zavoljo dveh vzrokov: v njem je spregovorila o doslej malo znanem ruskem revolucionarnem piscu, način, kako se je tega dela lotila, pa je izhajal iz metodolo-

gije, ki jo poznamo v našem slovenskem prostoru.

**Dr. Zlata Vokač, kakšna je ta metodologija, s katero ste se lotili dela tega ruskega pisatelja? — smo jo vprašali.**

»Grinovo delo sem osvetljevala z metodologijo, ki jo je utemeljil Dušan Pirjevec. V evropskem prostoru sem prav s to metodologijo lahko Grina prikazala takšnega, kakršen je v resnici. Zato sem tudi v uvodu na naslovni strani mojega znanstvenega dela zapisala tole posvetilo: To delo in vsa nadaljnja raziskovanja Grinovega ustvarjanja posvečam spominu Dušana Pirjevca.«

**In kako vi na tej osnovi vrednotite dela Aleksandra Grina? Znano je, da imajo v Sovjetski zvezi Grina za otroškega pisatelja. Dokazujejo, da je pisatelj za otroke, ki govori o velikem upanju.**

»Pri nas v Evropi Aleksandra Grina le malo poznajo, ga njegovi domovini pa so ga napačno ovrednotili. Dokazujem, da je

pa jih odšlo v ljubljanskih občinah, v občini Kranj, Jesenje, Novo mesto, Slovenska Bistrica, Ptuj in Murska Sobota. V drugih občinah se je na novo zaposlilo približno toliko moških učiteljev kot jih je prekinilo delovno razmerje ali pa nekoliko manj.

Ko smo ugotovljali, kolikšnih moških je zapustilo svoje delo glede na različno stopnjo učenosti kraja, kjer so bili zaposleni smo odkrili, da je odšlo več moških v manj razvitih krajih. Na novo se pa pogosteje zaposlujejo v razvitejših krajih. V Ljubljani je bilo npr. od 146 učiteljev, ki so prekinili delovno razmerje, moških, to je 19,2 %. Na novo je zaposlilo v našem republiškem središču 179 učiteljev, od tega moških, kar znaša 26,8 %. Drugih večjih občinskih središč (Celje, Koper, Kranj, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto) je odšlo 16,2 % moških prišlo pa 20,0 %. Najbolj se število moških povečalo v koroški gorijski občinski občinski središč (Jesenice, Ravne na Koroškem, Trbovlje, Velenje), kjer je odšlo 18,0 % moških prišlo 28,2 %. V vseh drugih manjših občinskih središčih se je zaposlilo v šolah manj moških kot jih je odšlo (odšlo jih je 33,1 %, prišlo pa 16,3 %). Manj se jih zaposlilo, kot pa jih je odšlo v vseh drugih krajih in vasi v naši republici (odšlo 29,8 %, prišlo 23,0 %).

Naj omenim še en podatek, kaže, da se razmerje med moškimi in ženskami ne izboljšuje. Število učiteljev, ki so prekinili delovno razmerje zato, ker so odšli k vojakom, je vsako leto večje od števila učiteljev, ki so odslužili obveznosti v JLA in spet zaposlili v osnovni šoli. To pomeni, da se mladi učitelji, potem, ko se vrnejo iz JLA, radi odločajo za druge službe. Kje je vzrok, da jih delo v osnovni šoli ne privlači dovolj? Kaj bi bilo treba storiti, da bi jih osnovna šola zadržala?

Tolikšna stopnja feminizacije med učitelji v osnovnih šolah gotovo prinaša nekatere težave, ki bi jih lahko najbolje opisali ravnatelji šol; reševati morajo probleme nadomeščanja učiteljic med njihovim porodniškim dopustom, med odsotnostjo zaradi bolezni njihovih otrok itd. Kako vpliva razmerje med moškimi in ženskami na razpoložljivost, življenje in delo učiteljskega zbora in kako na vzgojnoizobraževalno delo v razredu, na razvoj učenčeve osebnosti ipd. To so vprašanja, ki jih bo treba natančneje razčleniti, zato nam ni mogoče takoj odgovoriti. Še globlje bi morali raziskati vprašanje, zakaj prav toliko feministične učiteljskega poklica v osnovnih šolah, saj ima problem tako dolgo zgodovino. Dolgo časa je trajalo, da so dobile ženske dovoljenje za poučevanje v šolah, učiteljski poklic je bil domena moških. Kaj je vplivalo na to, da se je situacija zasukala in kaj je vzrok, da ostaja stanje ne spremenjeno.

MAG. MAJDA URŠIČ — PLESTENJAK

Aleksander Grin že deset let pred evropskimi realisti nastopil z istimi načeli, iz katerih so izhajali nadrealisti. Zapisoval je sanje in halucinacije, boril se je za osebno človekovo svobodo v svetu zlagane meščanske civilizacije. Je povsem evropski pisatelj, ker se s svojo idejo o človeku — bogu upira brezosebni normi ideala ruskih simbolistov, ki so sledili filozofskim nazorom Gogolja, Tolstojana in Dostojevskega ter pristali na koncu v nauku Vladimirja Solojeva. Dokazujem, da je Grinova ideja upora proti represivni civilizaciji meščanske družbe in pomeni začetek evropskega nadrealizma v svetovni književnosti.«

**Ali nameravate slovenskim bralcem širše predstaviti dela Aleksandra Grina?**

»To si zelo želim. Najprej pa bi seveda rada objavila to svoje delo Evropski izvori Grinove fantastike. Tudi prevedla bi, predvsem kakšno njegovo novo delo, pa saj veste, kako je danes težko. Niti ne vem, na koga in kam naj se obrnem.«  
BREDA ČEPE



# usmerjeno izobraževanje znanost

## Poklic, ki naj ne bi bil samo ženski

na obisku v Zdravstveni šoli Juga Polak v Mariboru

Ob 30-letnici, leta 12977, je poimenoval delovni kolektiv zdravstvene šole svojo organizacijo po borki, partizanski bolničarki in partizanski sestri Jugi Polakovi, nosilki najvišjega mednarodnega sestriškega odlikovanja Florence Nightingale za izjemno in požrtvovalno delo z bolniki in ranjenci v vojni in miru. Učence in nekaj učencev, 792 učencev pridobiva znanje in veščine za svoj človekoljubni poklic na tej največji slovenski zdravstveni šoli, bodo nadaljevali delo in pot, ki si jo je svojem življenju začrtala sestra Juga.

### »REZERVIRANO« SAMO ZA DEKLETA

**BREDA KRAJNC, RAVNATELJICA:** Miselnost o tem, da je naša šola izrazito ženska, je stara in obremenjena s tradicijo; medicinska sestra je bila pač od nekdanjega pomoč bolnišnice, bila mu je sestra in do neke mere tudi mati. Res pa je, da se ta miselnost, zlasti v zadnjem času, spreminja. To nam kažejo tudi številke pri vpisu v našo šolo. V 1. letniku imamo letos 5 fantov, v 2. letniku jih je 9, v 2. se jih izobražuje in

pouk je organiziran tako, da dijakinja v 2., 3. in v 4. letniku že praktično delajo v zdravstvenih delovnih organizacijah. V 2. letniku opravljajo tako imenovano osnovno nego, kasneje, v 3. in 4. pa se njihovo znanje širi in opravljajo posebno nego. To pomeni, da so ob bolniku, da delajo ob njem in ga negujejo. Razumljivo je, da mladi kot so, spoznavajo tudi veliko najrazličnejših duševnih stisk bolnikov. To je prav gotovo eno od področij, ki mladega človeka najbolj bremeni.

### KAKO JE Z DEJAVNOSTMI PROSTEGA ČASA IN KAKO UČENCI SODELUJEJO V SAMOUPRAVNEM DOGO- VARJANJU IN ODLOČA- NJU?

**Breda Krajnc:** Ta dejavnost je zadovoljiva, ni pa idealna. Pri nas dela nekaj zelo dobrih skupin na področju dejavnosti prostega časa. Klub OZN je dosegel lani 1. mesto na občinskem tekmovanju v Mariboru. Tu je dobra planinska skupina, ki pripravi vsako leto izlete po domovini; v šolskem športnem društvu sode-

lujejo tudi fantje. Veliko je dejavnosti s področja kulture, dokaj dobra je literarna skupina, nato glasbeni krožek. Skratka, interesne dejavnosti so široko zasnovane in pestre. Seveda pa delo ne bi bilo tako uspešno, če ne bi imeli tako zelo prizadevnih mentorjev.

### Zveza socialistične mladine in odločanje?

Imamo kar dobro in čvrsto mladinsko organizacijo in učenci se vse bolj vključujejo v šolsko samoupravo. Organizirali smo že tripartitni sistem samouprave po

novem statutu. Učenci so že jeseni izvolili svoje delegate v svet šole, seznanjajo se s problemi upravljanja vse šole. Ne rešujejo samo svojih težav, temveč razpravljajo o denarju, kadrih in tako naprej.

**Mateja Kurnik, 3. d zobozdravstvene smeri:** Učenci naše šole so časovno veliko bolj obremenjeni kot učenci drugih srednjih šol, vedeti pa moramo, da se usposabljammo za delo z ljudmi, ki potrebujejo pomoč. Delati za ljudi in za sočloveka je bilo moje vodilo, ki me je pripeljalo v to šolo. Dolgo sem se sicer odločala za zdravstveno šolo, sedaj pa vem, da sem se odločila prav.

Sem delegatka v svetu šole in predsednica razredne skupnosti; učenci smo na šoli dovolj močno organizirani. Vse se začne v razredni skupnosti, kjer se dogovorimo o konkretnih zadevah, v svetu šole smo upoštevani.

ostala v poklicu, ki bo plemenitil in bogatil življenje tako, kot so se že zdavnaj odločili.

**Marija Golob, 3. b otroške smeri:** Ta poklic me privlači že od 5. razreda. Veseli me delo, ki pomaga človeku. Otroke imam rada, zato sem šla na otroško smer. Otroci potrebujejo pomoč in medicinska sestra mora mnogokrat nadomeščati mater. Otroku mora dati materino nežnost in sploh vse, kar potrebuje.

Imamo natrpan urnik, vendar je še nekaj prostega časa, ki ga namenjam delu v planinskem krožku; rada imam naravo. Po šoli? Če bo le mogoče, bom študirala naprej, ob delu, delala pa bi rada v ptujski bolnišnici, na otroškem oddelku.

**Zlatka Zidar, 4. c porodniško-ginekološke smeri:** Rada bi se zaposlila v bolnišnici v Novem mestu, vendar bi morala urediti s



Breda Krajnc: »Poklic ni rezerviran samo za ženske!«



Tatjana Šertl: »Fantje so bolj divji...«



Silvana Bešič: »Rada bi pomagala bolnikom«



Mateja Kurnik: »Vem, da sem se prav odločila«



Marija Golob: »Otroci rabijo pomoč...«



Zlatka Zidar: »Šola daje veliko...«

usposablja za poklic medicinskega tehnika 12, v 1. letniku pa 10. Torej se je vendarle začelo premikati.

### Samo ali v večini dekleta — ali daje to posebno barvo življenju na delu na šoli?

**Breda Krajnc:** Lahko rečem, da je tako! Dekleta se vendarle bolj ukvarjajo s »tradicionalnimi« ženskimi opravili, družbena aktivnost pa je žal še vedno bolj značilna za fante. Predsednik mladinske organizacije na šoli je fant, čeprav je šola izrazito dekliška.

**Tatjana Šertl, 2. f farmacevtske smeri:** Fantje so že po naravi bolj divji. Vendar pride to prav pri delu v šolskem športnem društvu. Kot predsednica se trudim, da bi nas v društvu delalo čimveč. Zasnovali smo zelo obširni program dela, ki pa ga bomo težko uresničili, zlasti zaradi skromnih prostorov. Telovadnica je majhna, in če bi bilo malo več prostega časa, bi bilo veliko boljše.

### NENEHNO POVEZOVANJE S PRAKSO

**Breda Krajnc:** Na vseh zdravstvenih šolah je delo eden temeljnih sestavnih delov vzgojno-izobraževalnega procesa, zato lahko kar pogumno rečem, da nas ni strah usmerjenega izobraževanja. Geslo: IZOBRAŽEVATI Z DELOM ZA DELO je dolgo naše vodilo. Praktični

### Sredi življenja v vsej njegovi krutosti?

Da, šestnajstletnik ali sedemnajstletnik vidi na oddelkih neozdravljivo bolne ljudi, ki so zapisani smrti. Zjutraj je ob bolniški postelji, ob 10. uri pa že v šoli pri teoretičnem pouku, kjer mora biti zbran pri matematiki, pisati mora angleško nalogo in tako naprej. Gre gotovo za hude duševne obremenitve naših deklet in fantov.

**Silvana Bešič, 2. e ambulano-bolnične smeri:** Že kot otrok sem si želela, da bi nekoč postala medicinska sestra in pomagala bolnikom. Na praksi sem se veselila vsakega odhoda bolnika, ki je ozdravel in se je lahko vrnil v življenje. V naši družini je pač tako, da smo vsi otroci predani temu poklicu: sestra, brat in bratranec... Izobraževanje na naši šoli poteka v dveh smereh. Eno je praksa na oddelku — pravo življenjsko izobraževanje, drugo pa teorija, ki jo dobimo v šoli. Ur je veliko, urnik je prenatrpan, vendar je še nekaj časa za dejavnosti v prostem času, ki so zelo razgibane. Sem v več skupinah, »našla« pa sem se v literarnem krožku. Sem štipendistka Titovega sklada in bi rada nadaljevala šolanje na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Nisem se še odločila za smer, časa je še dovolj, vem pa, da bi rada pomagala. Želim, da bi se mi to posrečilo.



Trenutek v lepem okolju. Vsakdanja podoba v Zdravstveni šoli Juge Polak v Mariboru. (Vse foto: Jože Dobinger)

### V DELO ALI NADALJNI ŠTUDIJI

Mnogo želja je bilo izpovedanih ob tem kratkem obisku v zdravstveni šoli v Mariboru. Veliko deklet ima štipendije; to pomeni, da bodo morale takoj po koncu šolanja na delo, veliko pa bi jih rado nadaljevalo študij. Največ se jih bo izobraževalo ob delu, v Mariboru ali drugod, nekaj jih bo odšlo na medicinsko fakulteto, nekaj pa se jih bo poslovilo od dela v zdravstvu. Mnogo je »sopotnikov«, ki bodo odšli v druge smeri, na višjo pravno, na pedagoško akademijo, večina pa jih bo vendarle

štipenditorjem. Letos končujem. Šola mi je dala veliko znanja za delo. Naše šolanje se razlikuje od šolanja v drugih smereh, kajti me delamo z zdravimi ljudmi, zelo malo z bolnicami. Šola nam je dala veliko za življenje, ob strokovni usposobljenosti pa še mnogo drugega, čeprav smo pri pouku in na praksi vsak dan, od jutra do večera.

Samo bežno smo lahko pogledali za šolske zidove, na oddelku ali v ambulanto, kajti srečanje z dekleti v belem je bilo kratko. Veliko je ostalo še neizrečenega, zato bo potrebno še kakšno srečanje, še kakšen pogovor.

EDVARD PUKŠIČ

## Za organizirano dopolnjevanje

Nobena šola ne zmore dati toliko uporabnega znanja, da bi zadostovala za večletno delo. To tudi dobro vedo diplomanti Visoke šole za organizacijo dela, zato se povezujejo v Društvu inženirjev organizacije dela, ustanovljenem že 1972. leta. Društvo prireja izobraževalne seminarje, pomaga pri podiplomskem študiju in skrbi za strokovno povezanost tistih, ki se ukvarjajo z organizacijo dela v Sloveniji. V društvu je trenutno

okoli 200 članov, čeprav je bilo diplomantov Visoke šole za organizacijo dela v Kranju na prvi stopnji doslej že 1644 in na drugi 190. Društveno delo bo treba zasnovati tako, da bo pritegnilo večino diplomantov. V društvu obetajo, da bodo svojim članom strokovno pomagali pri uveljavljanju najsodobnejših metod in tehnik, in s tem pri opravljanju delovnih nalog. Sedež društva je v Kranju.





